

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Gabriela Rybářová

Utváření identity u Češek žijících ve Vietnamu

Bakalářská práce

vedoucí práce Ing. Libor Prudký, Ph.D.

Praha 2020

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury.

V Praze dne 7.8.2020

.....

Gabriela Rybářová

Poděkování

Za všechny investovaný čas, cenné rady a podporu, odborné vedení a konzultace k obsahu a formě bakalářské práce bych ráda poděkovala svému vedoucímu bakalářské práce panu Ing. Liboru Prudkému, Ph.D.

Nemenší vděk patří i ženám, které mi umožnily vstup do svých domovů, životů a bez kterých by tento výzkum nebyl nikdy možný. Jsem vděčná, že je mohu nazývat svými kamarádkami a věřím, že se jednou zase setkáme, ať už v České republice nebo zase někde ve světě.

Abstrakt

Tato bakalářská práce zkoumá problematiku identity u Češek, které žijí ve Vietnamu. Jde o tzv. expatské manželky, což znamená, že jejich manželé dostali pracovní nabídku v zahraničí a ony opustili své zaměstnání, aby je spolu s dětmi, mohly doprovázet. Výzkum proběhl kombinací kvalitativních metod jako zúčastněného pozorování a narativních rozhovorů a kvantitativní metody sociometrie. Cílem práce bylo poznat procesy, které ovlivňují tvorbu identity a témata okolo kterých proces tvorby probíhá a také pokusit se odhalit směr, kterým se vznikající identita ubírá. Výzkum se také pokouší o odhalení skupinové identity. Práce byla postavena na teoriích transnacionální migrace a sociologie migrace.

klíčová slova: migrace, expati, transnacionalismus, identita,

Abstract

This thesis is about Identity research among Czech ladies, that lives in Vietnam. They are so called „expat spouses”, which means, that they left their career to be able to follow with their children their husbands got a job offer in abroad. Research was made with combination of Quantitative and Qualitative methods. Goal of this thesis is to find out processes behind the creation of ones Identity and uncover Subjects around which are these processes circling. As well as to try discover what could be the final identity. This project was based on Theories of Transnational Migration and the Sociology of Migration.

keywords: migration, expats, transnationalism, identity

Obsah

1. Úvod	6
2. Teoretická část	8
2.1. Teoretické zakotvení	8
2.2. Metodologie	14
3. Empirická část	23
3.1. Socio-biografické informace aktérek	23
3.2. Analýza zúčastněného pozorování a rozhovorů	35
3.3. Analýza sociometrie	42
4. Závěr	47
Bibliografie	49
Seznam obrázků	50

1. Úvod

Ve své práci se zaměřím na proces tvorby identity u Češek, které žijí ve Vietnamu. Ve většině se jedná o ženy, jejichž manželé získali pracovní nabídku u jedné mezinárodní finanční společnosti a ony je spolu s dětmi následovaly. Jde o téma, které je mi velmi blízké, protože jsem sama strávila čtyři roky v podobné situaci jako ony. Nejdříve jsem žila se svým partnerem dva roky v Indii, kousek od Nového Dillí a pak jsme se přesunuli na dva roky do Ho Či Minova města do Vietnamu. Během svých cest jsem se setkávala s různými osudy a příběhy, ale pokaždé jsem se setkala s jedním problémem, který se týkal všech žen, potažmo i mužů, které/kteří následovali své milované do zahraničí bez jasného plánu, co tam budou dělat. Šlo o problematiku identity a procesů jejího utváření.

Na počátku svého života v roli expatské partnerky jsem sama nevěděla, jak se se svou situací vyrovnat. Bála jsem se předsudků ze strany přátel a rodiny, protože mi trvalo několik měsíců, než se mi konečně povedlo nalézt zaměstnání. Když jsme se někde potkali s dalšími expaty¹ a já byla ještě nezaměstnaná, tak vždy zazněla otázka „no a co ty vlastně tady děláš“ nebo v horší variantě otázka „tak jak si tu žiješ?“, a bez jakékoliv pauzy na mou odpověď došlo k doplnění „to musí být paráda si jen tak každý den chodit na kafička, masáže a vínka“. Byla jsem unavená z posílání životopisů, chození na pohovory a následných odmítnutí ze strany zaměstnavatele, protože nemám pracovní víza (a pracovní víza nedostanu dokud nezískám práci) nebo ze strany vlády, kdy mi nedala pracovní povolení, protože jsem ještě student a následná žádost o pracovní víza tak byla už úplně bezpředmětná. Po tom všem čelit těmto komentářům od lidí ve Vietnamu, Indii, tak i v České republice bylo už občas nad moje síly. Neměla jsem přátele, kteří by mou situaci pochopili, rodinu, zaměstnání, které by mi dalo pocit potřeby. Hlavně v Indii jsem byla každý den svědkem toho, jak patetické moje problémy jsou, když jsem míjela osmičlennou rodinu žijící v jednom stanu, hned vedle osmiproudé dálnice před zdí, kterou byl ohraničen areál s velkými a několika bazény ve kterém jsme bydleli.

Pocity zbytečnosti a bezvýznamnosti, jsem začala odbourávat až, když jsem začala čelit svým zdravotním potížím a partnerovým rodinným problémům. V té době jsem se

¹ Zaměstnanec, který pracuje v zahraničí a v dané zemi odvádí i daně. Bližší popis je dále v práci.

začala scházet s dalšími lidmi, kteří měli podobný příběh a až tehdy jsem začala přijímat fakt, že moje hodnota není jen finanční obnos, kterým bych přispěla do „domácí kasičky“. Že emoční podpora a vytváření zázemí, hlavně v neznámém prostředí, je také důležitá. Teprve v ten moment jsem naplno pocítila sílu skupiny a rozhodla se pro zkoumání procesů, které stojí za tvorbou identity u expatských partnerek.

V práci si nekladu za cíl zachránit svět nebo udělat velkou změnu ve společnosti, ale pomoci velmi malé skupině lidí k pochopení toho, co se u nich nebo u jejich partnerů odehrává nebo odehrávat může. Protože teprve ve chvíli, kdy máme o něčem znalosti s tím můžeme nějak pracovat. Nebudu a ani nemohu vztahovat své výsledky na větší segment obyvatelstva nebo tvrdit, že je to takhle celou dobu, jen chci popsat, jak to vypadalo v jedno období v jedné skupince žen.

Jsou lidé, kteří tvrdí, že peníze jsou všechno a když pro ně nemusí člověk pracovat, tak je to ještě lepší, ale věřím, že se mi v mé práci povede ukázat, že tomu tak není.

Prvním cílem této práce je analyzovat témata okolo kterých se identity utváří a vyjednávají.

Druhým cílem je zjistit jakou povahu má daná skupina a pomocí socio-preferenčních vztahů zjistit, která ze členek je nejideálnějším zástupcem celé skupiny a která je naopak největším „odpadlíkem“ a proč tomu tak je.

Třetím cílem je porovnat zobecněné výsledky s výsledky těchto jednotlivců. A také odhalit k jaké formě identity tyto procesy směřují.

2. Teoretická část

Teoretická část v sobě uchovává teoretické zakotvení a použitá metodologická východiska. Můj popis bude propojený a komplexní, protože jsou místa, kde mi běžné zdroje stačit nebudou. Nachází se zde totiž různé aspekty, které jsou pro dané prostředí specifické a výzkum nezbytné.

2.1. Teoretické zakotvení

Zde popíši hlavní termíny a paradigma, které budu ve svém výzkumu používat a ze kterých budu vycházet.

2.1.1. Definice pojmu expat(triate)

Anglický termín expatriate je možné překládat ve slovesné podobě buď jako „vykázat” nebo „opustit rodnou zemi a žít v zemi jiné” a podstatné jméno tak znamená „ten kdo žije v cizí zemi”². Český online slovník cizích slov nabízí termín expatriant, jehož definice je „zaměstnanec, vykonávající práci v cizině (z latinského „ex” - mimo a „patria” - země)³.

Tyto překlady tedy popisují expata jako jedince, který se odstěhoval ze své rodné země a pracuje v zemi cizí, kde i dlouhodobě odvádí daně. Etymologický a slovníkový význam slova se ovšem může odlišovat od jeho sociálního významu, tedy způsobu, jakým je používáno a chápáno v sociálních interakcích a situacích.

V mém výzkumu je termín expat ještě částečně svázán se sociálním statutem, který je podmíněn tzv. „expatskou smlouvou”, kterou dostali k podpisu zaměstnanci z finanční instituce, která je přivedla pracovat do Vietnamu (za účelem anonymizace společnosti nebudu firmu jmenovat a ve výzkumu budu používat jen zkratku H). Expatská smlouva tedy stvrzuje nabídku, která v sobě zahrnuje mimo nadstandardní plat i hrazení ubytování,

² Merriam-webster slovník [online]. [cit. 10.7.2020]. Dostupné z: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/expatriate?src=search-dict-hed>

³ Slovník cizích slov [online]. [cit. 10.7.2020]. Dostupné z: https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/hledat?cizi_slovo=expatriant&typ_hledani=prefix

celosvětové zdravotního pojištění pro zaměstnance i celou jeho rodinu, školné pro děti na libovolné škole a dvě zpáteční letenky do České republiky pro každého člena rodiny ročně.

To vše jako kompenzace za dlouhodobé poskytnutí profesních zkušeností ke zlepšení produktů nebo chodu firmy ve Vietnamu, který je stále považován za rozvojovou zemi. Vždy, když ve svém výzkumu mluvím o pracovní nabídce, tak referuji k tomu, co je napsané výše.

2.1.2. Manželky expatů jako předmět výzkumu

Ačkoliv jsem se během svého pobytu v zahraničí setkala i s muži, kteří opustili své zaměstnání, aby mohli doprovázet svou partnerku nebo manželku do zahraničí, rozhodla jsem se pro výzkum využít jen ženy. Důvod byl prostý, čeští muži v této roli se v daném období v místě, kde jsem výzkum prováděla nevyskytovali. Vím o jednom se kterým jsem se seznámila ihned po mém příjezdu, ale ten se vrátil zpátky do České republiky jen několik týdnů po našem seznámení.

Pro vytvoření teoretického zakotvení termínu expatských manželek jsem využila texty od Julie Büchel (2018) a Flavie Cangià (2017). Článek Julie Büchel popisuje její výzkum v Kampale v Ugandě, kde se soustředila na sociologii migrace a omezení života manželek expatů. Flavia Cangià se ve svém článku soustředí na emoce a subjektivní zkušenosti spojené s pracovní stáží a sociální imobilitou u expatských manželek ve Švýcarsku.

Na počátku každého stěhování stojí vzrušení z nového prostředí, stres z opuštění zaměstnání, části rodiny, která zůstává v rodné zemi a také přátel. To vše doplňuje stres plynoucí ze stěhování a seznamování s novým domovem. Tyto emoční stavy jsou pak následovány pocitem dezorientace a úzkosti, která plyne nejen z neznámého prostředí, ale například i ze situace, kdy si partnerka začíná plně uvědomovat svou nezaměstnanost a novou roli ženy v domácnosti na plný úvazek. V tu chvíli přichází do popředí emoční práce, která má jako hlavní cíl tyto úzkosti zpracovat, aby následně žena mohla fungovat jako opěrný bod pro sebe i celou rodinu. Často tak jednájí pod motivačním citátem „fake it till you make it“⁴. (Cangià, 2017: 23)

⁴ tento citát by se dal parafrázovat jako „předstírej to, než se to stane tvou přirozeností“

Některé ženy nevidí migraci jako moment, který by pro ně měl znamenat přerušování kariéry a plánují pracovat i na novém místě. V tom se ovšem oběma partnerům nedostává stejné příležitosti. Zatímco muž má často už před stěhováním podepsanou pracovní smlouvu, žena může při hledání nové práce narazit na spoustu problémů, se kterými nepočítala. Mezi tyto překážky může patřit třeba státem nařízené podepsání podmínky, že se během pobytu nebude věnovat své dosavadní profesi, aby nebrala práci lokálním zaměstnancům nebo slabá poptávka po jejich zkušenostech. Büchel (2018) ve svém článku popisuje, že tyto nerovnosti v ekonomickém prostoru vedou i k nerovnosti ve vztahu, což může podporovat vznik úzkosti z dlouhodobého pobytu, pokud se pár s touto nerovnováhou dobře nevyrovná.

Julia Büchel rozděluje expatské manželky podle zkušeností. Ty, které se stěhují poprvé, často pracují s genderovými stereotypy a tvrdě pracují na tom, aby byly něco víc než jen doprovodem. Ženy, které už zkušenosti s tímto mobilním životem mají, si svou důležitost uvědomují. Vnímají svou roli v rodině jako ekvivalent zaměstnání a nemají dále potřebu dokazovat sobě ani jiným, že nejsou jen oním doprovodem. Jejich rodina funguje jako vzájemně závislá jednotka, kde každý přispívá rovnocenným dílem. Firmy často hledí na manželky jako na klíčové elementy, které umožňují dlouhodobý pobyt v cizině a stabilní efektivitu jejich zaměstnanců. (Büchel, 2018)

2.1.3. Vietnam, Ho Či Minovo město a čtvrť Thảo Điền

Vztah mezi Českou republikou a Vietnamskou socialistickou republikou (dále jen Vietnam) je velmi vřelý. I kdybychom neznali přesný počet vietnamského obyvatelstva u nás, jsme každým dnem svědky tohoto kladného vztahu. Těžko se nám podaří alespoň jednou denně nejit kolem některého obchodu s potravinami, který by nevlastnila některá vietnamská rodina. Stejně tak velké množství vietnamských restaurací a bister dokládá popularitu vietnamské kuchyně a Vietnamu mezi Čechy.

První dohoda mezi vládou Československé socialistické republiky a Vietnamskou demokratickou republikou se týkala spolupráce v oblasti zdravotnictví a byla uzavřena roku 1964. Od té doby bylo mezi těmito státy uzavřeno na čtyřicet tři dohod.⁵

⁵ Velvyslanectví České republiky v Hanoji, 2020 online https://www.mzv.cz/hanoi/cz/vzajemne_vztahy/index_2.html

Vietnam se stává stále atraktivnější zemí nejen pro cestovatele, ale i pro expaty. Uvolněná atmosféra, nízké životní náklady a rozvíjející se ekonomika, která nabízí spoustu pracovních příležitostí pro zkušené profesionály, dostává Vietnam na přední příčky zemí, které lákají k cestování nebo i dlouhodobému pobytu. Neméně důležitým aspektem je také jeho relativní bezpečnost.

Byť není výjimkou, že se imigranti stěhují i do menších měst, jejich hlavní koncentrace je v severně položeném hlavním městě Hanoji a v největším městě Vietnamu, které leží na jihu, Ho Či Minově městě (dále budu používat jen anglický akronym HCMC).

HCMC, které je občas nazýváno starým jménem Saigon, má skoro devět milionů obyvatel a to ho v současnosti řadí na dvacáté sedmé místo největších měst v Asii.

Roku 1859 si HCMC podrobila Francie, která se na něm podepsala svou kulturou a architekturou, a dále přispěla k rozšíření sendviče s názvem bánh mì, kterým je HCMC proslulé. Francouzi také rozdělili Saigon na devatenáct různých distriktů, které jsou v dnešní době užívány hlavně cizinci, kteří často nejsou schopni vietnamské názvy správně vyslovit. Saigon sloužil jako francouzská kolonie do roku 1954. Mezi roky 1956 a 1975 fungovalo jako hlavní město Vietnamu, než padlo pod silou Hanojské vlády. V té době se ze Saigonu stalo Ho Či Minovo město a titul hlavního města převzala Hanoj.

Čtvrť Thảo Điền, ve které bude můj výzkum probíhat, často také nazývána district 2 nebo zkráceně D2, je obecně považována za „nejbílější“ čtvrť v celém HCMC. Důvodů, proč se cizinci stěhují hlavně tam je hned několik. Jeden z hlavních důvodů je jistě silná koncentrace objektů a institucí, které by mohl cizinec v každodenním životě potřebovat. Mezi ně patří třeba soukromá nemocnice s doktory z celého světa, obchody s produkty, které se v Asii běžně neseženou, nebo třeba pekárny s pšeničným pečivem a velké zastoupení restaurací a barů s evropskou kuchyní. Komunikace v angličtině nebo francouzštině je relativně bez problémů.

Hlavním důvodem pro mé aktérky pro stěhování do D2 byl ten, že zde sídlí firma H, pro kterou sem jejich manželé přijeli pracovat. Dále je zde nejvyšší koncentrace mezinárodních škol (sedm škol, které provozují vzdělání od školky až po maturitu, dále samostatné školky a jedna mezinárodní univerzita).

Jedinou nevýhodou je fakt, že je zde vše, co by mohl člověk potřebovat a život se tak „srazí“ do jakési bubliny.

2.1.4. Identita

Richard Jenkins (1996 citovaný Giddensem, 2013: 240) popisuje identitu jako pochopení rozdílu mezi tím, kdo jsme my a kdo jsou oni. Tuto myšlenku pak rozvíjí Giddens (2013: 240-242) pohledem z druhé strany, tedy že identita znamená i to, jak nás vidí ostatní a jak ostatní vidí sami sebe. Jedinec tak vlastní několik identit, které musí být nutně sociálními identitami, protože vznikají ve společnosti neustálým vymezováním sama sebe. Identita tedy není daná, není pevná, nezměnitelná, ale neustále se vyjednává a utváří.

S takto širokým konceptem by se jen těžko pracovalo a došlo tak k vysledování tří ústředních součástí identity. Tyto součásti identity jsou částečně individuální, částečně kolektivní a vždy ztělesněné, nebo-li utváří se i tím, jak vypadáme (ibid.: 240, 241).

Identity se skládají z mnoha vrstev, ale zjednodušeně se dají popsat jako primární a sekundární. Primární vznikají v dětství a obsahují gender, etnicitu a případně i postižení či vadu. Sekundární jsou vyjednávány ve společnosti a jsou propojeny se sociálními rolami a dosaženým sociálním statutem. Identity tedy označují podobnosti a rozdíly v sociálních interakcích. (ibid.: 241, 242)

Propojením místa a identity se věnuje Breakwell (1992, cit. podle Gustafson 2001). Navrhuje principy jakými lidé využívají místo k vytvoření vlastní identity a tyto principy jsou:

- 1) Princip odlišení nás samých od ostatních na základě místa na kterém žijeme (zde je pak samostatná problematika vymezení hranic).
- 2) Princip vědomé kontinuity vlastního života, který prožíváme dlouhou dobu na stejném místě nebo jsme se přistěhovali z místa podobného.
- 3) Princip „sebeúcty“, kdy jsme pyšní na místo, kde žijeme.
- 4) Princip „sebeúčinnosti“ se vztahuje na situace, kdy místo našeho bydliště svými kvalitami náš život usnadňuje.

2.1.5. Transnacionální migrace

Akademické pole popisující transnacionalismus jako jev je velmi široké. Zde jsem čerpala z textu od Csaba Szaló a předložím tu teorie, se kterými jsem pracovala ve své bakalářské práci.

Transnacionální migrace představuje relativně nový trend soudobých procesů migrace, který vzniká transnacionálními sociálními poli. Jinak řečeno, jde o propojování původních a nových míst pobytu přistěhovalců. Tito přistěhovalci, migranti, totiž migrací neopouštějí sociální vztahy ani identity, které jsou svázány s místem původního pobytu, ale nadále je rozvíjejí. Ideálním příkladem tak nejsou migranti, kteří se v nové zemi izolují od lokálního prostředí a soustředí se jen na „svět odkud přišli“ a ani to nejsou ti, kteří své místo původu ihned odstříhnou. Jde o migranty, kteří se paralelně začleňují do přijímající společnosti, ale udržují přeshraniční vztahy. Souběžně tak udržují dva domovy. (Szaló, 2007: 7, 8) Identita transmigrantů se zakládá na síti sociálních vztahů rozdělených mezi dva a více národních států, což utváří transnacionální pole (ibid.: 118)

Szaló vymezuje transmigranta oproti přistěhovalci, jehož cílem je se co nejrychleji asimilovat, nebo oproti pracovníkovi, který přijel do země na krátkou dobu a jakékoli snahy o začlenění jsou pro něj bezvýznamnou ztrátou energie. Transmigranti si utváří a udržují paralelně dva domovy, které propojují skrze přeshraniční vazby s ekonomickým, politickým a kulturním charakterem. Tyto domovy jsou také poznamenány svou potenciální dočasností (ibid.:117) a transmigrant si je vědom toho, že to jednou může skončit.

Transnacionální sítě i pole jsou založeny na zkušenosti sdílené příslušnosti k národu, na společných zájmech, které vycházejí z procesů komunikace, sdílené kultury a touhy účastnit se na kulturních událostech, které jim umožňuje společná kultura a sdílený jazyk (ibid.: 105).

2.1.6. Pojetí domova

Pojetí „domova“ může mít více forem. Ralph (2011) ve své studii zmiňuje důležitý proces ve vnímání domova, kdy dříve byl domov definován fyzickým místem, byl ukotven

v prostoru a na jedné adrese. V současné době se tento koncept domova rozpadá hlavně ve spojení se studiem migrace a migrantů. Domov tak získává abstraktnější pojetí, než tomu bylo doposud. Dále poukazuje na skutečnost, že domov a chápání tohoto místa, buď fyzického, nebo abstraktního, záleží na situaci migranta a za jakých okolností k migraci došlo. „Migranti mohou sdílet některé společné charakteristiky, pokud jde o to, jak domovu rozumí, zkušenost domova uprchlíka se pravděpodobně liší od zkušenosti elitního obchodníka, politického exulanta od daňového exulanta bez domova, žadatele o azyl, turistu a tak dále.“ (Ralph, 2011: 520). Pokud je jedinec náhle a nedobrovolně přinucen k opuštění domova je tu velká pravděpodobnost, že bude snášet odloučení a život v nové zemi hůře než jak by tomu bylo u dobrovolného opuštění domova. Domov bude mít silně spjat se smutkem a je velmi pravděpodobné, že ke svému dřívějšímu domovu bude více tíhnout..

2.2. Metodologie

Některé popisy a definice byly nedostačující a cítila jsem potřebu dané informace více vztáhnout přímo ke svému výzkumu. Jak jsem již zmínila výše, na počátku mého výzkumu, ještě před definováním problémů a otázek, jsem si zvolila výzkumné prostředí a jednu skupinu. Už tímto aktem se mi definoval etnografický přístup k výzkumu a jako techniky se mi nejvíce nabízela kombinace zúčastněné pozorování doplněné o interview.

Jelikož jsem se časem začala zaměřovat na téma identity, do které spadá nejen identita osobní, ale i identita skupinová, tak jsem získala potřebu získat hlubší informace o skupině, které by se mi čistě zúčastněným pozorováním nebo za pomoci interview nemuselo povést zachytit. K získání informací o dynamice skupiny a jejích sociálních preferencích jsem využila metodu sociometrie a můj výzkum se tím změnil z kvalitativního výzkumu na výzkum kombinovaný.

Doufám, že se mi z kvalitativních dat povede získat informace o povaze skupiny a pomocí sociometrického šetření budu moci vybrat tzv. ideálního zástupce a tzv. odpadlíka skupiny jejichž data porovnáám se zobecněnými kvalitativními výsledky.

2.2.1. Výběr vzorku

Na počátku mého výzkumu byla skupina Češek, se kterou jsem se seznámila jen několik dní po mém příjezdu. Cíleně jsem zvolila tuto skupinu, která je shodou okolností čistě dámský vzorek, protože jsem předpokládala, že u nich dochází k mnohem výraznější změně identity než u jejich partnerů či dětí. Vybrala jsem si ji také, protože se pravidelně schází, všechny jsou v podobné situaci a také je provází podobný příběh. Jelikož jde o relativně velkou skupinu čítající okolo patnácti osob, musela jsem si vzorek stáhnout na menší skupinu akterek. Zúžení vzorku jsem provedla na základě jejich aktivity a účasti na úterních obědových srazech. Doufám, že když si ze skupiny vezmu ty nejaktivnější a s nejvyšší účastí, tak se mi povede prozkoumat i jádro skupiny samotné.

Můj vzorek tedy čítá osm osob. Jde o Češky s věkovým rozmezím mezi 32 až 50 lety, které se do Vietnamu přestěhovaly kvůli pracovní nabídce od firmy H, kterou ve většině případech dostali jejich manželé. Mám zde ovšem tři výjimky. Jen jedna z akterek dostala pracovní nabídku sama a stěhovala se svobodná. Ačkoliv mi velmi zásadně vybočuje s profilem skupiny, tak vzhledem k její aktivitě a už navázaných silných vztahů uvnitř skupiny, jsem si nemohla dovolit ji ve výzkumu vynechat. Druhá výjimka už není tak zásadní, ale je také důležité jí zmínit. Tato aktérka se stěhovala na základě toho, že její manžel zdědil ve Vietnamu několik hotelů, o které se nejdříve staral na dálku, ale když je převzal, tak se tam už musel fyzicky nacházet. Třetí aktérka vybočuje délkou pobytu. Přestěhovala se jen pár týdnů před začátkem mého výzkumu a zařadila jsem ji, abych mohla zjistit, jak a jestli vůbec se procesy tvorby identit liší podle délky života v cizině.

Většinou jde o vysokoškolsky vzdělané ženy, které před migrací pracovaly a byly tak kvůli stěhování nuceny svou práci opustit nebo omezit. V několika případech byl odchod z práce ještě podpořen těhotenstvím a plánovaným odchodem na mateřskou dovolenou.

Aktérky také mají odlišnou hloubku zkušeností s migrací. Pro některé z nich je Vietnam první lokací a život expatské manželky pro ně teprve začíná a pro některé jde už o druhou, třetí nebo třeba i pátou lokaci.

Je také důležité zmínit, že žádná z akterek nemá pokročilé znalosti vietnamštiny, ale většina se o její naučení pokoušela, či stále pokouší. Pokud už mají nějaké znalosti jazyka, tak jde většinou o úroveň na které jsou schopny základní konverzace nutné při

nákupu na trzích nebo při navigování řidiče při přepravě taxi službou. Sice neovládají jazyk, ale z okolní kultury převzaly různé rysy. Mezi ně patří třeba úklona při pozdravu, podávání/přijímání peněz oběma rukama doplněná lehkým úklonem nebo intenzivní troubení při jízdě na motorce.

2.2.2. Prostředí výzkumu⁶

Výzkum se bude odehrávat převážně ve čtvrti Thảo Điền, nebo-li D2 (dále už jen D2). Prostředí, kde probíhalo zúčastněné pozorování i rozhovory, bylo vždy zvoleno aktérkami a šlo převážně o rodinné restaurace, kavárny, bary, ale i psí útulek, dětské herny a trh. Některé aktérky mě pozvaly i k sobě domů nebo mě provedly školou, do které chodí jejich děti. Místa byla od sebe vzdálena většinou v docházkové vzdálenosti nebo maximálně patnácti minutami jízdy v autě nebo na motorce.

Zde je důležité zmínit, že restaurační zařízení měla většinou ve vedení cizince⁷ a byla vždy zařízená podle evropských standardů. Tím myslím to, že jsou jejich prostory oddělené od silnice a kuchyň je většinou oddělena od jídelního prostoru. Židle a stoly jsou většinou ze dřeva, kovu nebo jiného materiálu a jsou vyšší než standardní vietnamské plastové židle a stoly, u kterých sedí člověk jen pár desítek centimetrů nad zemí. Dále jsou tato místa specifická v tom, že na stolech je ubrus nebo prostírání, vidlička s nožem, ubrousky a také jídelní lístek, který obsahuje více než pět druhů jídla a pití. V pozadí hraje tlumená hudba, většinou akustická a místo je obecně tišší. Interiér je střídmě dekorován přírodními materiály nebo zarámovanými obrazy a nikde se nenacházela zrcadlová „disco koule“.

Nikde nebyl problém s komunikací v angličtině nebo francouzštině. Většina míst je klimatizovaná, nebo má dokonce čističku vzduchu. Zaměstnanci mají sjednocené pracovní oblečení, jídlo přináší většinou pro celý stůl najednou a to v pořadí předkrm - polévka - hlavní chod - dezert. Někdy se jednalo o místo, u kterého se nacházelo i dětské hřiště. To hlavně v případě, že si některá z aktérek s sebou brala své dítě.

⁶ Do přílohy jsem přidala několik fotek k dokreslení představy o prostředí

⁷ Je trochu sporné hovořit o vedení, protože Vietnam neumožňuje cizincům právně vlastnit nebo mít většinové vlastnictví nemovitostí nebo podniků. Neoficiálně se to řeší tak, že na smlouvě je oficiálním vlastníkem nějaký vietnamský občan, který ovšem dostává poplatek za to, že nechává onomu cizinci volnou ruku ve vedení.

2.2.3. Doba

Výzkum proběhl od srpna 2019 do prosince stejného roku a čítal 28 událostí. Skládal se hlavně z pravidelných úterních obědů, které probíhaly od 12:00 do 13:30, dvou večerních setkání, kdy se popíjelo víno a dále z mnoha dalších sešlostí. Délku zúčastněného pozorování jsem ponechala na délce trvání dané události. Rozhovory jsem stanovila na rozpětí mezi 30 minutami až jedné hodiny. Pokud se protáhly, nebránila jsem se a rozhovory nepřerušovala.

2.2.4. Zúčastněné pozorování

Jako hlavní metodu získávání informací jsem si tedy zvolila zúčastněné pozorování. To, že jsem skupinu znala už před začátkem výzkumu a fakt, že jsem byla v té době ve stejné situaci jako její členky, mi umožnilo snadné vcítění do pozice účastníka a fakt, že jsem s nimi na více jak rok přerušila vztahy mi vybalancuje i roli pozorovatele. Tato pozice má ale i své nevýhody, o kterých budu mluvit později. Během výzkumu jsem aktivní a rovnoprávnou členkou skupiny, ale všechny věděly o tom, že výzkum provádím (Hendl, 2005: 191) a souhlasily s ním.

Zúčastněné pozorování patří mezi nejdůležitější techniky kvalitativního výzkumu, protože se při něm získává hloubkový popis a analýza daného jevu. Výzkumník zde nefunguje jako pasivní registrátor dat, ale účastní se aktivit zatímco sbírá data. (ibid.: 193) Tím se mu dostane přístup nejen k etickému ale i emickému popisu.

Na počátku zúčastněného pozorování stojí navázání kontaktu. Jak jsem již zmínila, byla jsem v podobné situaci a na stejném místě jako aktérky a kontakt jsem na ně měla od chvíle, kdy jsem přijela do Vietnamu. To, že jsem byla pořád součástí jejich skupinového chatu s názvem „CZ oběd“, který mají v komunikační aplikaci Whatsapp, mi usnadnilo cestu zpátky mezi ně. Stačilo jen napsat, že se v úterý na oběd také dostavím.

Terénní zápisky jsem se nejdříve pokoušela pořizovat z celé události. Zahrnula jsem popis místa, prostředí, hudby, zaměstnanců a i ostatních zákazníků. Následně, když se začaly scházet, jsem věnovala pozornost jejich oblečení, pozdravům a interakcím se zaměstnanci a mezi sebou. Pokoušela jsem se zaznamenávat i veškerá témata na která

přišla řeč. Během analýzy prvních zápisků jsem si byla jista, že se doopravdy chci věnovat procesům tvorby identity a má pozornost se pak po zbytek výzkumu zaměřovala hlavně na to.

2.2.5. Narativní rozhovor

Jako sekundární metodu k doplnění sociobiografických dat a popřípadné zodpovězení otázek, které z výzkumu vyšly jsem se rozhodl použít metodu narativního rozhovoru.

Pokládala jsem otevřené otázky, které mi měly doplnit socio-biografické informace, které se mi nepodařilo získat během zúčastněného pozorování. Mou první otázkou bylo vždy „Jak ses sem dostala?“ a následující struktura rozhovoru se odvíjela od informací, kterých se mi dostalo. Snažila jsem se o to aby aktérky mluvily hlavně samy a já se jen na konci rozhovoru dodatečně vyptávala va věci, které mi nebyly jasné (Hendl, 2005: 107).

Rozhovory jsem předem časově neomezovala, ale při jejich domlouvání jsem zmínila, že vychází přibližně na hodinu. Při jejich domlouvání jsem se také vždy snažila o termín ve volnějších dnech, kdyby došlo k přetažení předem domluvené hodiny, abychom nemuseli rozhovor přerušovat.

Místo pro rozhovor si zvolily účastnice samy. Jednou to bylo v kavárně, podruhé u účastnice doma nebo v parku. Na začátku rozhovoru jsem každého seznámila s účelem výzkumu a anonymizaci sdělených informací. Také jsem jim dala podepsat informovaný souhlas a zeptala se na možnost nahrávání našeho rozhovoru. Podle jejich odpovědí jsem buď nahrávala nebo si dělala poznámky do připraveného bloku. Pokud byl blok moc rušivý, zapisovala jsem si informace do telefonu.

Zde je nutné poznamenat, že všechny aktérky nahrávání odmítly a tak jsem byla odkázána jen na poznámky v bloku nebo telefonu. Z toho důvodu bude analýza rozhovorů probíhat trochu nestandardně na narativní rozhovor.

2.2.6. Práce s kvalitativními daty

Své terénní zápisky jsem si nejdříve psala do papírového bločku, ale ten vyvolával napětí. Aktérky se nervozně vyptávaly, co že si to píšu a když se mi i po půl hodině dívaly úzkostlivě přes rameno, tak jsem se s nimi začala bavit o možných alternativách.

Domluvily jsme se na psaní poznámek do telefonu, protože to působilo tak, že si jen s někým píšu. Zápisky jsem si tedy psala do telefonu, do aplikace Notes, která mi data ihned přeposílala do mého počítače. Velkou výhodou psaní poznámek do telefonu jsem pocítila v tom, že si k textu mohu přidávat fotky, zvukové záznamy a přepis je i mnohem snadnější.

Ihned po příchodu domů jsem si výpisky přepsala do textového editoru Pages a anonymizovala osobní informace. Data u kterých jsem se s aktérkami na anonymizaci domluvila zahrnují jméno, věk, místo města původu budu používat jen kraj s poznámkou jestli se jedná o vesnici nebo město a o jak velké město jde. Časová linka do které budu sbírat socio-biografické údaje nebude kompletním životopisem roku za rokem, ale jen jakýmsi souhrnem s jediným rokem a to rokem přestěhování do Vietnamu.

Data, která jsem sesbírala, jsem si od začátku začala třídit do třech souborů. V jednom souboru jsem si uchovávala informace, popisy a fotky míst. Druhý soubor obsahoval socio-biografické informace akterek a poslední soubor v sobě obsahoval popis událostí, témat, interakcí a všeho ostatního, co jsem považovala pro svůj výzkum důležitý.

V systematické analýze jsem postupovala podle Wolcottova (1989, cit. Hendlem 2005: 239) doporučení. Tato doporučení sestávají z popisu kultury studované skupiny, provedení analýzy témat zkoumané skupiny a interpretace jednotlivých významů v datech. Začala jsem tedy čtením terénních poznámek při kterém jsem se snažila nalézt podporu pro hypotézy, které jsem si během pobytu vytvářela. Pak jsem přešla ke kódování, kdy jsem se snažila o identifikaci a extrakci témat a o odhalení konfigurace jazykových projevů a chování lidí v dané skupině. Pak jsem to vše přepsala do narativní dokumentace témat a způsobu chování.

2.2.7. Sociometrie

Pojem sociometrie je z etymologického hlediska složený z pojmů socius a metrum, což by se dalo chápat jako měření druha či měření společnosti. Původně byla chápána jako systém, který zahrnuje teorii a techniky pro zkoumání a interpretace sociálních mikro a makro systémů, které vypracoval psychiatr J. L. Moreno (1934). Moreno chápal svou teorii jako syntézu „sociologie a vědeckého socialismu“ a ačkoliv v tomto pochopení nenašla valnou odezvu, tak byla značně rozpracovaná jako technika zjišťování socioemočních

preferencí a vztahů mezi lidmi (Geist, 1992 citovaný Michálkem, 2006.: 34.) Jde tedy o analýzu stavu a struktury skupiny a pozice jejich členek v ní. Výsledky budu porovnávat s výsledky zúčastněného pozorování a rozhovorů.

2.2.7.1. Způsoby vyhodnocení sociometrického šetření

Sociometrická data se zpracovávají obvykle čtyřmi základními způsoby, vždy jde ovšem o porovnání počtu pozitivních a negativních voleb a následné porovnání členek skupiny podle zkoumaných sociopreferenčních podob, tedy pozice ve skupině podle oblíbenosti, dovednosti a blízkosti.

1. sociometrická matice, se kterou lze provádět na základě maticové algebry další operace
2. grafické zobrazení ve formě různých druhů sociogramů
3. kvantitativně ve formě „numerické kondenzace“ a to zejména s použitím sociometrických indexů (indexová analýza)
4. statisticky (Petrušek, 1969: 152)

Ve svém výzkumu budu data vyhodnocovat sociometrickou maticí a potenciálně i sociogramem.

2.2.7.1.1. Sociometrická matice

Základní formou zpracování je tedy sociometrická matice (tabulky), v níž zpracováváme data obdržená sociometrickým dotazníkem. Jde o výchozí operaci, protože z ní můžeme číst některé elementární údaje o dané sociopreferenční struktuře a dozvíme se z ní i informace o pozici jednotlivých individuí. Její konstrukce je tak předpokladem všech ostatních vyhodnocovacích postupů a to jak grafických, tak i statistických (ibid.: 159).

Konstrukce sociometrické matice je následující. Všechny informanty seřadíme abecedně a přidělíme jim čísla. Podle potřeby je možné ještě aktéry rozdělit do dalších podskupin podle relevantních znaků. Vytvoříme tabulku, ve které řádky a sloupce označíme zavedenými čísly či šiframi tak, aby byl jejich počet na obou osách stejný.

Hlavní diagonálu proškrtáme, protože nepředpokládáme, že by informant volil sám sebe. Do řádků zanášíme výběry, které daný informant provedl. Křížkem (x) označíme pozitivní výběr a negativní výběr značíme čárkou (-). Ve sloupcích tak obdržíme volby orientované k daným osobám. Na pravé straně zavedeme sumaci provedených voleb a na spodní části vytvoříme sumaci obdržených voleb. V neuspořádané tabulce je také vhodné vyznačit vzájemné výběry a to třeba zakroužkováním (ibid.: 159, 160, 161).

Ačkoliv má neuspořádaná matice značné klady oproti grafickým technikám zpracování, tak nám neposkytuje dostatečně komplexní informace a je třeba postoupit další operace, abychom byli schopni vyčíst všechny údaje o sociopreferenční struktuře. Tyto operace vedou k tvorbě kanonické, kvadratické a nebo kubické matice (ibid.: 161-170).

2.2.7.1.2. Sociogram

Nejpoužívanější sociometrickou metodou je sociogram, což je grafické zobrazení sociometrických dat. Mezi obvyklé typy spadá sociogram neuspořádaná, kruhový, hierarchický a šachovnicový.

Sociogram se skládá z grafických symbolů, kde se muž značí trojúhelníkem a žena kruhem. Vztahy se zakreslují různými typy čar, kde se pro určení směru vztahu používá šipka (šipky po obou stranách pokud jde o vzájemné vztahy). Jednostranný pozitivní výběr se značí plnou čarou, jednoznačný negativní výběr čarou přerušovanou (ibid.:172)

2.2.8. Reflexe pozice výzkumníka

Výzkumník jako osoba má velký vliv nejen na to jakým způsobem budou data sbírána, ale hlavně na to, jaká data budou sbírána. Největší výhodou a zároveň potenciálním problémem byla má situace, která byla stejná jako u mých konzultačních partnerek. V době mého výzkumu jsem byla už čtvrtým rokem partnerkou expata a Vietnam byla moje druhá lokace. Před Vietnamem jsem žila ještě dva roky v Indii, kousek od Nového Dillí. Tato situace mi umožnila velmi snadné vcítění se do akterek v mém výzkumu, ale zároveň přiváděla hrozbu velkého zkreslení informací. Balancování na hranici pozice výzkumníka a členky skupiny tak bylo velmi těžké a musela jsem si

konstantně připomínat svou roli. Doufám, že se mi to podařilo. Jelikož se jedná o můj první výzkum, neodvážím si tvrdit, že se mi to podařilo absolutně.

Určitě mi v mé situaci pomohl fakt, že ačkoliv jsem se se skupinou znala již od ledna roku 2018, přerušila jsem s nimi kontakt na více než rok a prostředí skupiny tak pro mě bylo jako nové. Během této doby jsem se sice párkrát s někým potkala v obchodě nebo na kávě a prohodili jsme několik slov, ale i tak pro mě byl opětovný příchod do skupiny plný nových situací a informací.

2.2.9. Etika

Výzkum musí splňovat určité požadavky. Pracovala jsem s lidmi a jejich informacemi.

Na začátku mého výzkumu jsem se hned v úvodu ptala na to, jestli se chtějí výzkumu zúčastnit. Dopodrobna jsem jim popsala účel výzkumu, tedy že jde o mou bakalářskou práci a také téma, kterým se zabývá. Dala jsem jim také podepsat informovaný souhlas.

Seznámila jsem je i s procesem anonymizace, který se bude vztahovat na věk (přidání jednoho až tří let), jména, místo měst budu používat jen kraje. Kromě roku odjezdu nebudu informace zasazovat do časové linky k přesnému letopočtu. Stejně tak zanonymizuji i jméno společnosti pro kterou pracují naši partneři, manželé. Informovala jsem je i o možnosti vypuštění některých informací, které by pro ně byly velmi citlivé. To vše si ještě jednou mohly přečíst v informovaném souhlasu, který mi podepsaly.

Nabídla jsem jim také, že si mohou terénní zápisky i výslednou práci vyžádat. Tato situace se opakovala vždy, když byl ve skupině někdo nový. Všechny tak o mém výzkumu věděly a souhlasily s ním.

V rámci jednotlivých rozhovorů jsem jim ještě jednou shrnula účel výzkumu, ale přidala jsem k tomu otázku nahrávání. Přítomnost diktafonu se nesetkala s pozitivním přijetím a tak jsem data zaznamenávala stejným způsobem jako u zúčastněného pozorování

Všechna získaná data jsou důvěrná a bylo s nimi nakládáno v souladu se zákonem č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů. Data byla uchovávána na flash disku, který je chráněn heslem, aby se co nejvíce zamezilo jakéhokoliv zneužití.

3. Empirická část

3.1. Socio-biografické informace aktérek

V této části chci představit profily aktérek s jejich zanonymizovanými socio-biografickými informacemi. Pokoušela jsem se o vytvoření narativu začínajícího u studijních let pokračujícího až po život ve Vietnamu. Snažila jsem se nejen o vytvoření časové linky, ale i o vytvoření komplexní popisu dané osoby včetně vzhledu nebo signifikantních charakterových vlastností.

3.1.1. Adéla

Adéla (43) byla první Češkou, se kterou jsem se ve Vietnamu seznámila. Byla jsem tehdy se svým partnerem Michalem na přenosu fotbalového zápasu Vietnam vs. Malajsie, kde byli fandit i Michalovi vietnamští kolegové. Adéla tam dorazila se svou rodinou a všichni měli trička s vietnamskou národní vlajkou. To ona mi řekla o úterních obědech s Češkami a taky mě na ně pozvala a posléze i skupině představila.

Adéla je menší žena sportovní postavy s blond vlasy, které si nechává stříhat na mikádo. Je velmi sportovní typ a po D2 se pohybuje hlavně na kole. Ráda běhá a chodí na procházky se psem Bilíkem po Riverside (komplex, ve kterém bydlí). Často nosí ležérní trička a šortky, občas si na sebe vezme sportovní sukni s kapsami. Nikdy se nemaluje.

Mluví trochu hlasitěji než ostatní aktérky, velmi často se směje a ve všem se snaží nacházet pozitiva. Pokud nastane nějaká krizová situace, tak se jí snaží zjednodušit a nebo pomáhá najít řešení.

Narodila se ve velkém městě Středočeského kraje, kam chodila na gymnázium. Tam se seznámila i se svým manželem. Po maturitě se oba přemístili do Prahy, kde začala studovat ČZU, zatímco Oliver, její budoucí manžel, šel na matematicko fyzikální fakultu Univerzity Karlovy. Po získání inženýrského titulu nastoupila do společnosti, která se věnovala šlechtění dobytka a Oliver šel pracovat do banky.

V té době se k sobě nastěhovali a začali jezdit na delší cesty do zahraničí. Nejvíce se jí líbilo v Mexiku a často také vzpomínala na měsíc strávený v Jižní Americe. Jako malá s rodinou moc necestovala, narozdíl od Oliverovy rodiny, a tak si k cestování vytvořila vztah až v dospělosti.

Po několika letech společného bydlení se vzali a o pár let později se jim narodila dcera Marie, následovaná druhou dcerou Lucií. Svou lásku k cestování sdíleli s dětmi už několik měsíců od jejich narození. V té době jezdili hlavně po Evropě.

Do Vietnamu se poprvé přestěhovali v roce 2007, když bylo starší dceři Marii jeden rok a Adéla byla ve čtvrtém měsíci s mladší dcerou Lucií. Důvod k jejich prvnímu odjezdu do Vietnamu byla hlavně touha po dobrodružství. Alena byla v té době na mateřské dovolené a tak neviděla důvod, proč by Oliverovu nabídku neměli využít. Když vzpomíná na svou první zkušenost s D2, tak neustále porovnává to, jak moc se celá čtvrť změnila za pár let. V té době se tam nacházelo jen pár restaurací a domů. Češi tam skoro nebyly, ale našla si v té době kamarádku Němku. Z Vietnamu odjížděli po třech letech. Důvodem k návratu byla kombinace konce pracovního kontraktu, Adéliná osamělost a celková touha po domovu.

Po návratu do Čech si koupili dům kousek ve Středočeském kraji. Oliver ihned po příjezdu pokračoval v práci pro firmu H. Adéla už původní zaměstnání zpátky nezískala a tak nastoupila do obchodu s názvem Lovci pokladů jako asistentka marketingu a „holka pro všechno“. Její původní práce jí chyběla, ale tato nová práce měla dobrý kolektiv, byla flexibilní a také se nacházela v docházkové vzdálenosti od jejich domu, takže pro ni nebyl problém kombinovat práci a rodinu.

V Čechách žili sedm let, než přišla podobná pracovní nabídka od firmy H, ale na vyšší pozici. Tentokrát se do Vietnamu jeli nejdříve podívat, jak to tam vypadá a teprve až pak nabídku přijali. Pro Adélu byl zásadní moment, když se setkala s českou komunitou a uvědomila si, že by tam už nebyla sama. A také jí velmi potěšil fakt, jak se D2 za tu dobu velmi změnil. Byla překvapená z toho velkého množství restaurací a obchodů. Stejně tak ji potěšily nové ubytovací komplexy, které se tam za tu dobu postavily. Ještě před návratem do Čech nabídku přijali.

Přestěhovali se v srpnu 2018 a bydlí v komplexu Riverside, který se nachází pět minut na motorce do do firmy H a děti to mají pět minut chůze do školy (ISHMC - International School of Ho Chi Minh City).

Svůj čas věnuje hlavně dětem a škole, do které chodí. Ta je velmi zaměstnává. Dvakrát týdně mají rodičovské sezení, každý měsíc pořádají nějakou celoškolskou událost, většinou jde o nějakou dobročinnou sbírku nebo o oslavu některý ze svátků, na kterou musí něco připravit nebo upéct. Mimo to chodí na kurzy malby, ježdění na koních a vietnamštinu.

Předtím ani teď se nepokoušela najít si práci. Přemýšlela o tom, že by se v HCMC po nějaké poohlédla, ale má z toho strach. Neví jestli má dostatečně dobrou angličtinu a také jestli by zvládla práci s Vietnamci.

Se svou částí rodiny, která zůstala v ČR, komunikuje nepravidelně několikrát do měsíce přes Whatsapp. Občas si zavolají a to jí vyhovuje. Oliverovou částí rodiny si telefonují přibližně jednu hodinu každou neděli v 16:00.

3.1.2. Anna

Anna (45) je první výjimkou, kterou jsem zmiňovala v sekci výběru vzorku. Její osoba tedy sice nezapadá pod profil expatských manželek, protože je sama expatem a ještě k tomu nemá děti, ale její aktivita ve skupině je tak intenzivní, že jsem si nemohla dovolit ji z výzkumu vyloučit. Na interpretaci jejích dat budu ovšem pohlížet s tímto faktem na mysli.

Anna je asi 165 cm vysoká bruneta s vlasy střiženými pod ramena. Vždy je velmi elegantní a velmi dobře upravená, ať už jde o make up, vlasy nebo nehty. Nosí oblečení od značek jako Pietro Filipi a přestože chodí po D2 často pěšky⁸, nosí často vysoké lodičky, ty má ve většině od značky Geox. Když nechodí pěšky, tak řídí bílý skútr Vespa. Má hlubší, ale jemný hlas. Většinou vystupuje klidně a distingovaně, ale když se naštvě, umí to dát velmi dobře najevo.

Anna pochází z Prahy. Ihned po ukončení střední školy začala pracovat v jedné firmě jako asistentka. To se změnilo po třech letech práce, kdy k ní přišel její nadřízený a

⁸ velkým problémem u chůze je velké množství děr na silnici i na chodníku. Další problémem je pak i to, že pro Vietnamce není chodník pro chodce, ale funguje jako parkoviště pro motorky.

začal s ní probírat její budoucnost. Řekl jí, že by bylo dobré, aby si udělala vysokou školu a v životě se posunula dál než na pozici asistentky. Po nějaké době přemýšlení si podala přihlášku na VŠE, kam se dostala a o pět let později ji dokončila inženýrským titulem.

Po dokončení vysoké školy nastoupila do jedné banky v Praze, kterou po několika letech opustila, aby nastoupila do jiné. Pak jí v roce 2012 přišla pracovní nabídka do Vietnamu, kterou přijala a o pár týdnů později se přestěhovala. Rozhodování pro ni nebylo složité, protože byla bez závazků, svobodná, bezdětná a také si vždy chtěla zkusit život v zahraničí. Původně chtěla jen na dva roky, ale už tam zůstává osmým rokem.

Jako jediná z mých referentek tedy nemá děti a se svým partnerem, Robinem (Indem), se seznámila až v HCMC před pěti lety. On je podle ní hlavním důvodem proč ve Vietnamu zůstává takovou dobu. Vlastní totiž tři indické restaurace (dvě v HCMC a jednu v Hanoji) a nechce je opustit. Zároveň počítá s tím, že by bez jeho přítomnosti dlouho nefungovaly. Když se spolu bavili o potenciálním přesunu do jiné země, tak si vzájemně odmítli své rodné země. Anna říká, že ona by v Indii nezvládla špatné ovzduší a Robin po první návštěvě ČR, v roce 2017, prohlásil, že jsou Češi neuvěřitelní rasisti. Už na začátku jejich vztahu chodil nerad na události, kde mělo být větší množství Čechů, protože si s nimi neměl co říct. Po dovolené v ČR pak odmítl jakékoliv Anniny snahy o plány na potenciální společné stěhování do její rodné země.

Svůj život ve Vietnamu popisuje jako „jeden velkej stres“, ale přesto to tu má ráda. „Já jsem odcházela už tolikrát, že si myslím, že tu půjdu i do důchodu“ často vtipkuje.

Na životě v Čechách jí nejvíc chybí klid a ticho. Rodina jí moc nechybí, za těch několik let si zvykla na to, že jsou daleko a také spolu denně komunikují přes Whatsapp, kde mají velké množství skupinových chatů a několikrát do měsíce si volají přes Skype nebo Messenger.

3.1.3. Dita

Dita (32) je z mých akterek nejmladší a ve Vietnamu žila v době mého výzkumu teprve pár týdnů. Je to hubená blondýnka se sportovním stylem, která nemá daleko k vulgarismům a sarkasmu.

Pochází z Prahy a studovala parazitologii na ČZU. Během studentského života se seznámila se svým mužem a po získání inženýrského diplomu se vdala. Po líbáncích nastoupila do parazitologického ústavu, kde pracovala tři roky než odešla na mateřskou dovolenou. Svou práci milovala a původně se tam chtěla vrátit co nejdříve, ale velmi brzy si uvědomila, že díky dětem si už nebude moct dovolit pracovat přes 50 hodin týdně. A pro člověka, který si nemůže dovolit věnovat jim tolik času nemají pozici. Než znovu otěhotněla, tak se snažila nalézt nějaké další uplatnění, ale nic jí nevyhovovalo než si její dcera, Betty, roztrhla šaty a ona jí je zašila.

Šítí se hodně věnovala v pubertě a vrátila se k němu tedy až na začátku druhého těhotenství. Začala šít šaty pro svou dceru, pro dcery kamarádek, občas něco pro sebe nebo své kamarádky. Jak získávala zkušenosti a zlepšovala se, začalo se jí ozývat stále víc lidí, že by měli zájem o něco z její tvorby. Pár týdnů po porodu Edy, když se zase vrátila k šití, ji napadlo zkombinovat dětskou a dámskou módu. Vznikly tak jedny šaty v dámské a dětské verzi. O tyto kombinace byl takový zájem, že si o rok později zakládala eshop a o další dva roky otvírala kamennou pobočku.

Když přišla pracovní nabídka, tak trochu váhala. Viděla silné klady v tom, že se ve Vietnamu seženou levnější látky a i pracovní síla tu je levnější. S manželem se také rádi potápí a možnost odletět na víkend do Thajska se potápět nebo lézt po skalách, což je její druhá nejoblíbenější činnost, byla podle jejích slov hlavním „tahákem“. K tomu také dodala, že už rok prochází manželskou krizí a doufá, že jim změna prostředí prospěje. Bála se a pořád se bojí, že přijde o své podnikání, ale neplánuje v práci polevit nebo to dokonce vzdát.

Hned po svém příjezdu si začala mapovat trhy s látkami a navštěvovat je. Kupovala velké množství různých látek a učila se smlouvat, látky pak testovala častým praním a používáním a když se prokázaly jako kvalitní, tak si místo kontakt zaznačila do mapy HCMC, kterou má pověšenou v ložnici. Zjišťovala si jaké švadleny pracují po okolí, kolik stojí a jak kvalitní je jejich práce. Je velmi motivovaná ke studiu vietnamštiny, aby navázala kontakty, spolupráce a získávala lepší ceny.

I na konci mého výzkumu byla ze života ve Vietnamu nadšená. Převzala vietnamský způsob cestování, kdy si nebalí věci do kufrů, ale do krabic, protože jsou lehčí a může tak toho víc převézt. Když jsme se naposledy viděly, tak zrovna řešila, jestli jí na

celníci na letišti zastaví, když má v kufru 60 stejných sukní a tři role látky. Vymýšlela výmluvy, které by potenciálně použila, aby sukně a látky nemusela danit.

3.1.4. Ema

Ema (36) je vysoká blondýnka. Její šatník sestává ze světlých polodlouhých lněných a bavlněných sukní, triček a halenek. Všude chodí pěšky. Jen když je venku velmi špatný vzduch, bere si Mai linh⁹.

Ema pochází z menšího města v Pardubickém kraji a do Prahy se přestěhovala kvůli studiu střední zdravotnické školy a tam se postupně specializovala na fyzioterapii. Po dosažení maturity si dodělala několik kurzů, pracovala, kde se v oboru dalo, než se rozhodla odjet za prací do Rakouska.

Tři měsíce před odjezdem se přes kamarádku seznámila s budoucím manželem Markem. Ema jezdila do Čech každý měsíc až dva a Marek se snažil jezdit do Rakouska minimálně jednou měsíčně. Vztah na dálku jim vydržel pět let, než se vrátila zpátky do Čech. nedlouho po návratu se vzali a koupili si dům na Černém Mostě.

Pracovní nabídka přišla v době, kdy se jim s Markem po pracovní stránce sice dařilo, ale oba cítili touhu vycestovat a žít nějakou dobu v cizí zemi. Její dceři se také nelíbilo ve škole. Chodila na soukromou školu Parklane a jediná možnost nad kterou uvažovali jako nad adekvátní změnou byla další soukromá škola Open Gate, kam se už několik let po sobě nedostala.

Trvalo několik týdnů přemyšlení než nabídku přijali a Marek odjel do Vietnamu v říjnu 2018. Ema počkala s dětmi v ČR než jim ve škole skončí pololetí a na konci ledna se stěhovali za ním. To, že tam odjel Marek jako první považuje za velkou výhodu, protože tak mohli v klidu vybrat byt (při prohlídkách bytu si telefonovali), školy a Marek získal mnoho zkušeností, které jí postupně předával. Mohla tak přijet už částečně připravená.

V současné době žijí v Riverside komplexu stejně jako Adéla. Její starší dcera chodí s Adélinou mladší do třídy na ISHMCu a Marek to má stejně jako Oliver pět minut na motorce do firmy H. Předtím bydleli v Masteri (komplex čtyř vysokých bytových

⁹ Taxi služba

domů) v dvoupatrovém bytě, který byl hned vedle bazénu. Z Čech byli ale zvyklí na dům se zahradou, který poskytoval hodně prostoru. Tak se po několika měsících přestěhovali právě do Riverside, který nazývá „šmoulí vesničkou“. Je tam velmi bezpečno a děti si mohou svobodně hrát.

Její denní režim se do září skládal z péče o děti, učení na státnice a psaní diplomové práce. Před několika lety se v ČR zavedla povinnost vlastnění vysokoškolského diplomu u fyzioterapeutů a tak si ho začala dodělávat. Mimo to měla v létě jednu konferenci, na které přednášela a postupně k ní i začali chodit lidé z české komunity na fyzioterapii. Přemýšlela nad prací ve Vietnamu, ale má strach, že by to v anglickém jazyce nezvládla a pacientům třeba ještě ublížila. A také se jí moc nechtělo obnovovat si diplom pro Vietnam. V září 2019 tedy úspěšně zakončila studia, ustálil se jí počet pacientů na tři týdně a začala za vyšetření i pobírat peníze (800.000VND za hodinu).

3.1.5. Iva

Iva (41) je silnější kudrnatá blondýnka. Hodně se směje a ze skupiny je určitě nejhlučnější. Velmi často nosí růžovou barvu a květované vzory. Boty má vždy sladěné s kabelkou a nebojí se ani velmi vysokých podpatků. Velmi o sebe dbá a vždy je namalovaná a má upravené vlasy i nehty.

Vyrůstala jako dítě diplomatů a tak byla zvyklá se každých několik let stěhovat do jiné země. Delší dobu zůstali jen v Moskvě, kde dokončila poslední dva roky základní školy a nastoupila (posléze i dokončila) střední školu.

Zpátky do Čech ji přivedla vysoká škola, nastoupila na pedagogickou fakultu na Masarykově univerzitě v Brně, kde si vzala dvouobor tělovýchovy a ruského jazyka. V obou předmětech se cítila velmi sebevědomě, protože ruský jazyk přijala za vlastní už během prvních dvou let života v Moskvě a celý život byla pohybově aktivní a talentovaná na sport. Do 18 let závodila v akvabelách a několik let také závodně plavala na. Její sebevědomí ohledně oborů jí narušil až učitel plavání, když se do ní začal navážet kvůli jejímu plaveckému stylu. Nenechala si to líbit a začala proti němu bojovat. Konflikt vyústil až v to, že školu ukončila a přešla do Prahy na UK FTVS, kde získala magisterský titul v

oboru tělovýchovy. Časem zjistila, že byl konflikt osobní, protože měl daný učitel v minulosti problémy s jejím otcem.

Přes spolužačku se během studií seznámila s budoucím manželem a po ukončení jejích studií se vzali. K cestování měla velmi pozitivní vztah a tak se nebránila, když její muž přišel s pracovní nabídkou do Kyjeva od firmy H. Tam žili pět let. Iva si okolo sebe, hlavně díky znalosti ruského jazyka, utvořila silnou komunitu se kterou je stále v kontaktu.

Několik měsíců po přestěhování do Kyjeva otěhotněla, ale záhy potratila. Tato situace se opakovala ještě dvakrát, než se jí podařilo donosit první dceru Aničku. Na Ukrajině zůstali ještě rok než přijali nabídku do Číny. V té době byla v pátém měsíci s druhou dcerou Eliškou.

Když mluví o těch třech letech života v Číně, tak má oči plné bolesti. Porodila tam druhou dceru a prvních pár měsíců byla spokojená, než začala chodit s dětmi častěji ven. Nejvíce jí vadilo, že tam ničemu a nikomu nerozuměla. V té době tam bylo jen pár Čechů, se kterými si moc nerozuměla, její angličtina byla na základní úrovni, ale alespoň díky ruštině tam získala jednu kamarádku, Rusku. Vadilo jí nepřátelství, které pociťovala od kolemjdoucích Číňanů, když se jich ptala na cestu a tak časem začala oslovovat jen cizince. Ti jí s cestou většinou pomohli. Pociťovala i nepřátelství z celého města, protože veškeré nápisy byly v čínštině, bez sekundárního překladu.

Její ruská kamarádka jí mnohé usnadnila, ale když její dcery povyrostly, tak chtěla začít pracovat na poloviční úvazek, ale nedařilo se jí práci sehnat. Zintenzivněla tak své učení angličtiny a začala si dělat různé kurzy (líčení, dekorace, nehty, kadeřnictví, interiérový design), aby byla na pracovním trhu uplatnitelnější, ale když ani po dvou letech nenalezla zaměstnání ani přátele a život v Číně jí připadal bezvýznamný, chtěla odjet. S manželem měli kvůli tomu hádku, po které si byla jistá, že ho opustí. Řekl jí, že by měla být spokojená, když nemusí pracovat a on jí dává hodně peněz na bezmyšlenkovité utrácení. Druhý den se vše uklidnilo, manžel nakonec souhlasil s odjezdem z Číny a v té době přišla nabídka do Vietnamu.

Po společné dohodě oba souhlasili a v roce 2015 se přestěhovali.

Ve Vietnamu si Iva udělala kurz zaměřený na plavání s dětmi a začala zde nabízet soukromé lekce (450.000VND za 50 minut). V době mého výzkumu měla 10 lekcí týdně.

Díky znalosti angličtiny si našla v D2 spoustu kamarádek, hlavně mezi Japonkami a Britkami a po dlouhé době se začala cítit spokojeně.

Během mého výzkumu bydlela v Tropical Garden, její dcery chodily do BIS (British International School).

3.1.6. Karolína

Ke Karolíně jsem měla problém se vůbec dostat. Její kalendář je nabitý velkým množstvím činností, které se týkají jak rodiny, tak dobročinných projektů nebo koníčků.

Karolína (37) je kudrnatá blondýnka střední postavy. Vždy je velmi dobře upravená a velmi dbá na etiku. Pokud jde o účast na některém z tematických večírků nebo oslav některých svátků, tak je vždy do nejmenších detailů sladěná s tématem nebo typem svátku.

Pochází z Prahy, drží inženýrský titul z VŠE a s manželem Robertem se seznámili během spolupráce pro firmu H. Rok po svatbě dostal Robert nabídku od firmy H pracovní nabídku v Kazachstánu a tak se Karolína vzdala své kariéry, aby se tam mohli přestěhovat spolu. Po třech letech se přesunuli do Číny a z Číny do Vietnamu šli po dalších třech letech. V Kazachstánu se jim povedlo počít dceru Annu i Filipa.

O Kazachstánu i Číně mluví v samých pozitivěch. O Číně se zmínila, že jí tam také trápily značky, kterým nerozuměla, ale to vyřešila studiem čínštiny, ve kterém nadále pokračuje.

Do Vietnamu se stěhovala v roce 2018 a bydlí v Xi Riverview. Často pořádá večírky, oslavy pro dospělé i pro děti.

3.1.7. Marie

Marie (50) je mou druhou výjimkou, kterou ve vzorku mám. Do Vietnamu se nepřistěhovala na základě pracovní nabídky od firmy HC, ale její manžel zdědil hotely na ostrově Cat bá a Ha Long Bay, které vlastnila jeho rodina.

Marie má asi 160 cm, delší hnědé vlasy a nosí brýle. Po D2 se pohybuje na motorce, ale do centra se řídit neodváží.

Prochází z Ostravy a ačkoliv z ní odjela ihned po maturitě, tak má pořád silný přízvuk. S budoucím, vietnamským, manželem se seznámila během studia na VŠE v Praze a vzali se, když jim bylo 25 let. V České republice vlastní několik obchodů s potravinami a před stěhováním na dálku pomáhali s řízením hotelů ve Vietnamu, které později zdědil.

V roce 2005 začal její manžel jezdit do Vietnamu na delší dobu, aby s hotely vypomáhal ne jen na dálku a v roce 2010 se dohodli, že se do Vietnamu přestěhuje celá rodina. V té době bylo dcerám 12 a 8 let. Hotely, které vlastní se tedy nachází na ostrově Cat Bá v severním Vietnamu a v zátocě Ha Long Bay a když se stěhovali, tak řešili hlavně školy pro své dcery, protože nikde poblíž žádné mezinárodní nebyly. Marie trvala na mezinárodní škole, která bude zakončena, ekvivalentem české maturitní zkoušky, SAT. To z toho důvodu, aby mohly dcery pokračovat bez problémů na vysoké škole kdekoli na světě. Nejblíže Cat Bá leží Hanoj, ale školy tam nespĺňovaly jejich podmínky, tak se dohodli, že Marie s dcerami bude žít v HCMC v D2 a dcery budou chodit do BIS , která tam sídlí.

V HCMC Marie pomáhala s vedením hotelu, účetnictvím a když bylo třeba, tak jim posílala produkty, které v nebyly v Hanoji k sehnání. Jinak se naplno věnovala dcerám. Během září roku 2019 a února 2020 se starala o vietnamskou neteř Caroline (10 let). Její rodiče se přestěhovali do Austrálie, ale neměli tam moc jistot, tak chtěli, aby byla Caroline na jednom místě, kde by mohla chodit i do školy, než si najdou stálé bydlení a pojistí si práci. Když bylo vše zajištěné, tak tam sama odletěla za nimi.

Když Marie mluví o svém životě ve Vietnamu, tak mluví převážně v kladech. Z celé skupiny má největší znalosti vietnamštiny, která jí usnadňuje situace v běžném životě, ale nemá ji na tak pokročilé úrovni, aby se mohla bez problémů zapojit mezi vietnamskou komunitu. Je jí líto, že její muž doma nikdy vietnamsky nemluvil a dcery si tak zvládnou maximálně objednat jídlo nebo pítí. Mezi její kamarádky patří hlavně Češky, pak několik Australanek a Američanek.

Ke konci mého výzkumu zvažovala odjezd z Vietnamu, protože její starší dcera už dokončovala studia v Londýně a mladší zrovna maturovala a hlásila se na školy v Kanadě a Anglii. Do budoucna počítá s tím, že bude jezdit mezi ČR a Vietnamem, ale říká, že už potřebuje od Asie pauzu.

3.1.8. Michaela

Michaela (38 let) nosí nejčastěji legíny a volné tričko, protože se neustále pohybuje mezi psím útulkem a hodinou jogy. Má kudrnaté hnědé vlasy střižené na mikádo, ale většinou je má smotané do drdolu nebo culíku. Sama o sobě mluví jako o „té eko maniačce“, protože se snaží žít trochu alternativněji. Snaží se o „zero waste“¹⁰ domácnost, dříve byla vegankou, ale po přestěhování do Vietnamu se z ní stala vegetariánka, protože měla velký problém s nalezením správných potravin. V restauracích si nejčastěji dává hranolky a pivo, protože hranolky jsou kompletně tepelně zpracovány a pivo pochází z plechovky, takže je u něj menší šance chycení parazitů než z vody. Své děti nenechala očkovat, odmítá chemické produkty a materiální způsob života.

Pochází z Řeporyjí a po dokončení místního gymnázia ihned nastoupila do práce. Nad vysokou školou nikdy nepřemýšlela, protože nevěděla, co by ji bavilo a studovat jen tak, aby zaplnila čas, kdy se hledá nebo dokonce jen pro „ten papír“ jí nedávalo smysl.

Když jí bylo 15 let, tak si její rodiče prošli velmi těžkým rozvodem. S oběma měla od té doby pochroumaný vztah, než je zase spojilo cestování. S mámou procestovala od 18 let skoro celou Evropu stopem a s tátou se vydávala na několika týdenní dovolené v Asii nebo v Jižní Americe. Vztah se jim obnovil, ale občas si při konverzaci neodpustí sarkastický komentář na tátovy mladé partnerky.

S manželem se seznámila během práce pro českou banku, kde vedla oddělení účetnictví a Vitek (38 let) tam pracoval na jednom projektu. Vztahy na pracovišti byly zakázané a tak spolu měli nejdříve několik let tajný poměr. Na začátku jejich vztah nebrali vážně a když Vítkovi chodily nabídky práce v zahraničí, tak si z něj dělala srandu, že ať to vezme, že se ho aspoň zbaví. Nabídka práce ve Vietnamu přišla jen několik dní po tom, co zjistila, že je těhotná. Byť bylo dítě neplánované a jejich vztah byl pořád tajný, rozhodli se že by to mohli zkusit. Hlavně Michaela tento nápad podporovala. Přišlo jí to jako dobré načasování, z práce by odcházela tak jako tak kvůli těhotenství a proč nestrávit mateřskou dovolenou ve Vietnamu. Tak nabídku přijali. Michaela si u svého známého doktora domluvila potvrzení o rizikovém těhotenství, lokaci, kde by jí měli najít naši lidé z úřadu kvůli

¹⁰ Pokus o bezobalový životní styl nebo aspoň snížení odpadu, které produkuje

kontrole, nahlásila na byt v HCMC, který Vašek mezitím našel, protože tam odjel o měsíc dřív než ona.

Do HCMC se tak přestěhovala v pátém měsíci těhotenství v roce 2015. Na porod se však vrátila do České republiky, kde zůstala dva měsíce. Vítek za ní během té doby dvakrát přijel a vždy jí přivezl její milované kokosy a jednou i zamražené jídlo z její oblíbené indické restaurace.

Nejdřív bydleli v sedmém distriktu, kde si pochvalovala blízkost parků, ale nenašla si tam moc přátel a cítila se tam osamělá. Po dvou letech, v roce 2017 se přestěhovali do D2. Ten měl podle ní výhodu v tom, že bylo vše blízko, od obchodů po školy a také se zde nacházela ona česká komunita, ale vadí jí absence přírody. V roce 2016 se začali snažit o druhé dítě. To dlouhou dobu nevycházelo, tak začali chodit na inseminaci, která sklidila úspěch po prvních pokusech. Tentokrát rodila v HCMC, jediná nevýhoda, kterou to mělo, bylo vydání rodného listu. S Vaškem se vzali až v lednu v roce 2019 a Michaela tu byla celou tu dobu na turistická víza, takže to působilo tak, že zde rodila jen kvůli občanství. Po několika měsících běhání po úřadech a jedné cestě autobusem do Kambodži s několika měsíčním Filipem v náručí, aby se jí obnovila víza a zároveň jeho pas nekontrolovali se vše podařilo a získali pro něj rodný list a i pas. Od té doby neměli žádné problémy.

V HCMC se věnuje dobrovolnictví v psím útulku, kam chodí skoro každý den. Praktikuje také jogu, ale hlavně se věnuje dětem a udržování domova.

Svůj návrat plánuje na dobu, kdy půjde její starší syn Filip do školy, aby neměl několik let po sobě velké změny prostředí. Myslí si, že ty mezinárodní školy jsou sice fajn, ale ona pro ně chce české školství. Nevadí jí „biflování“ informací a izolace předmětů.

3.2. Analýza zúčastněného pozorování a rozhovorů

Během výzkumu samotného a později při analýze jsem hledala témata, která by se dotýkala všech aktérek a zjišťovala jsem, jestli se jedná o „stěžejní kameny” na kterých by mohly procesy tvorby identit probíhat. Tato témata jsem pak probírala s aktérkami samotnými a ptala se jich jestli to tak doopravdy cítí nebo ne. Zde je shrnutí výsledků vztažené na celou skupinu, pokud se někde projevila výrazná deviace, tak je to tam poznamenané.

Témata se tedy týkají odjezdu do Vietnamu a potenciálního návratu do Čech. Zahrnují interakce s místními, uvnitř skupiny a s lidmi, kteří zůstali v ČR. Důležitým tématem také bylo, jak si zvykají na roli ženy v domácnosti.

3.2.1. Odjezd do Vietnamu

Popis doby před migrací se více méně replikoval u všech aktérek. Příběh zněl většinou nějak takhle: „Manžel dostal nabídku v tu pravou chvíli. Dostala jsem se do bodu, kdy jsem si uvědomila, že bych chtěla změnu a na životě ve Vietnamu jsem viděla víc kladů než záporů. A to nejen pro mě, ale hlavně pro celou rodinu. Tak jsem se stala tím, kdo nás natlačil k tomu, abychom smlouvu podepsali. Manžel pokračoval v práci, já tu svou ukončila několik týdnů před migrací, abych se stihla postarat o stěhování, balení a vše potřebné co bylo třeba zařídit.”

Na tomto „univerzálním” příběhu předkládám dva důležité fakty o kterých se ale většinou nemluví. Prvním faktem je vnímání své osoby jako aktivního jedince, který se dobrovolně rozhodl změnit svou situaci migrací. Druhým faktem je používání množného čísla u přijímání nabídky nebo podepisování smlouvy. Aktérky se zde opět staví do role aktivního jedince, který se se svým partnerem rozhodl změnit svou situaci. Zdůrazňují také, že nejde jen o kontrakt mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem, ale mezi celou jejich rodinou a zaměstnavatelem.

„Já byla ta, kdo ho do toho tlačil. Jemu se do toho moc nechtělo a už třikrát nabídku odmítl, ale tehdy to do sebe zapadlo, podepsali a jeli” Michaela

„...bych nevydržela ani den navíc. Byla jsem si jistá, že pojedeme zpátky do Evropy, ale když dostal nabídku do Vietnamu, tak jsem to ještě zvážila a smlouvu jsme nakonec podepsali” Iva

Aktérky se vidí jako aktivní členi rodiny, kteří nejsou jen manželkou, kterou si jejich muži sbalí na cesty a ony je mlčky následují, ale mají svou moc a daný krok bylo jejich rozhodnutí.

3.2.2. Interakce s místními

Zde je důležité rozlišit, kdo to ti místní vlastně jsou. Tyto definice jsem vysledovala během výzkumu.

„místní” jako Vietnamce (pro zjednodušení budu mluvit o obou genderech v mužské rodě), kteří se ve Vietnamu narodili, vyrůstali, studovali a zakládali rodiny

„místní” jako Vietnamce, kteří se ve Vietnamu sice narodili, ale studovali a vyrůstali v zahraničí

„místní” jako cizince, kteří získali vietnamské občanství svatbou nebo jiným způsobem

„místní” jako expati, kteří žijí dlouhodobě ve Vietnamu

Nyní postupně popíši vztahy a interakce mezi „místními” a mými aktérkami, kterých jsem si během výzkumu všimla. První kategorie „místních” jsou tedy Vietnamci, kteří strávili celý svůj život ve Vietnamu, ale snaží se učit anglicky a s cizinci konverzovat. Může jít o zaměstnance restauračních zařízení, recepční, řidiče taxi služby nebo pracovní kolegy aj. Zde jsem si všimla částečného podceňování schopností ze strany aktérek. Interakce bývaly občas chladné až negativní a začala jsem se přiklánět k tomu, že je to způsobeno rasismem. Toto podceňování ale přichází teprve ve chvíli, kdy dochází k interakci s osobou, se kterou už mají negativní zkušenosti nebo podle jejich mimiky poznají, že je něco špatně. Což se ovšem stalo na během téměř každé události na kterou mě výzkum zavedl.

Jako „kameny úrazu” se mi podařilo identifikovat nedostatečnou znalost jazyka u obou stran a zároveň strach z odhalení této nedostatečnosti a vzájemné nepochopení kultury nebo sarkastické poznámky.

Druhými „místními“ jsou Vietnamci, kteří za sebou mají zkušenost s cestováním nebo žili nějakou dobu v zahraničí. Tito „místní“ jsou často rodiče spolužáků od dětí, stejně tak i kolegové nebo přátelé z jogy. Zde jsem zaznamenala vřelejší vztahy. Interakce mezi nimi „nedrhne“ a trvá i několik minut v příjemném duchu. Nevyskytuje se zde žádné podceňování ani náznak povýšenosti.

Třetí kategorií „místních“ jsou cizinci, kteří získali vietnamské občanství sňatkem či jinak. Zde to bylo velmi intenzivní. Ačkoliv jsem nebyla přímým svědkem interakce tohoto druhu, tak jsem si vyslechla velké množství negativních komentářů a kritiky vůči nim. Většinou jde o cizince, muže, který si vzal Vietnamku. Cizinec je často nazýván „zoufalcem“ a Vietnamka zlatokopkou. Jsou zde stále zavedené stereotypy, že mladá Vietnamka uhání cizince, který by finančně zajistil ji a celou její rodinu. Potenciálně se s ní a s celou její rodinou odstěhoval někam mimo Vietnam. Sice se pořád jedná o stereotypy, které už pomalu přestávají platit, ale v české skupině mimo D2 je 6 z 8 mužů, kteří si vzali Vietnamky a bydlí v bytě s její širší rodinou. Tito Češi jsou jediní, kdo má v jejich domácnosti zaměstnání. Oproti tomu musím poznamenat, že v D2 jsou dva páry Čech/Vietnamka a sice nejsou svoji, ale bydlí jen ve dvou a oba chodí do práce.

Poslední kategorie „místních“ jsou ostatní expati či jejich partneři. V této kategorii se už navazuje hlubších a dlouhodobých vztahů. Hlavním komunikačním jazykem je angličtina.

Navazování vztahů probíhalo hlavně mezi dalšími expaty a jejich partnery.

3.2.3. Interakce s lidmi v ČR

Více méně veškerá komunikace probíhá přes komunikační aplikaci Whatsapp, občas se používá Messenger. Intenzita komunikace s rodinou a přáteli se lišila podle situací. Před příjezdem nebo po odjezdu z ČR byla konverzace vždy intenzivnější než v jiných situacích. Toto zintenzivňování probíhalo i v době narozenin jejich nebo ostatních členů, hlavně dětí a nebo v době svátků či jiných mimořádných událostí. V době „mezi“, kdy se vlastně nic neděje, se komunikace stabilizuje přibližně na jeden telefon týdně s rodiči z manžellovy strany. Tato pravidelnost je příčinou toho, že ženy si většinou najdou čas během týdne, aby si se svými rodiči zavolali. To, že se jedná o relativně přístupnou činnost se projevuje hlavně svou nepravidelností a tak jednou mohou proběhnout tři

hovory týdně následované měsíční pauzou. Výměna zpráv je vždy intenzivnější než telefonování.

Během života ve Vietnamu dochází k velkému snížení počtu přátel v ČR. Všechny mluvily o tom, že si ve svém okolí drží už jen okolo dvou až tří přátel, se kterými mají pravidelný kontakt. Jinak se ostatní přátelé začali selektovat sami nebo byli selektováni. Tím myslím, že život v zahraničí a nemožnost fyzického kontaktu vede ke snižování interakcí z obou stran. V začátku odloučení je vzájemná interakce intenzivnější a obě strany se s ním vyrovnávají, ale časem si pak zvyknou a interakce se sníží, potažmo přestane.

Díky tomu, že aktérky jezdí do ČR jen na omezenou dobu, tak nemají dostatek času, aby zvládly obnovit všechny vztahy, které byly migrací narušeny. Michaela byla první, kdo se zmínil o tom, že ji už unavuje „*dohánění vztahů*“. Když jsem se o to začala zajímat víc, tak jsem zjistila, že se to děje u všech. Když jedou do Čech, tak se od nich požaduje, že navštíví každého člena rodiny, protože to byly ony, kdo se rozhodl odjet. Přátele čekají, že to ony se jim ozvou až přijedou a hned je navštíví. Jenže po dvou týdnech navštěvování a zodpovídání stále stejných otázek jim začíná docházet energie a chuť v tom pokračovat. Cítí na sobě tlak a odpovědnost za obnovování vztahů, protože to byly ony, kdo dobrovolně odjel a vztahy narušil.

Tento tlak začne sílit už po první návštěvě ČR, hlavně když po návratu do Vietnamu přijde několik zpráv typu „*ses ani neozvala a už jsi pryč*“ nebo „*doufala jsem, že se ozveš a něco podnikneme*“. Aktérky říkají, že to nejvíc bolí, protože se snažily setkat se všemi, ale s malými dětmi a omezeným časem to jde jen velmi těžko. V období mezi první a druhou návštěvou ČR dojde k první redukci interakcí a klesání se zastaví většinou po roce a půl, což bývají tři až čtyři návštěvy.

3.2.4. Vztah k české skupině v D2

Skupina má vlastně ochranný a poradenský charakter. Aktérky si vyměňují rady, tipy, vzájemně si pomáhají v běžných i nestandardních problémech. Pořádají kulturní události a společně oslavují české svátky. Vyměňují si českou literaturu nebo filmy, řeší českou politickou a kulturní scénu. Jde o skupinu, která poskytuje únik z Vietnamu, kde

nic nefunguje do „Čech“ (o kterých se tedy vyjadřují, že tam taky nic nefunguje, ale vadí jim to už méně).

Z počátku na mě skupina působila pozitivně, ale časem jsem se začala setkávat s negativními reakcemi. Všechny aktérky kromě Marie a Anny mluvily o skupině často v negacích. Většinou tak referovaly o skupině jako o celku. S jednotlivými členy nebylo nikdy spojeno tolik negací jako přímo se skupinou.

Důvod, proč skupina vyvolává negativní emoce, ale aktérky se v ní pořád angažují má svůj důvod nejspíš v historii. Tradici úterních obědů zavedly na konci roku 2010 Marie s Klárou a od té doby to tak zůstalo. Klára byla podle informací velmi přímou osobou a podle některých názorů byla i zlá. Většinu aktérek nejvíc vadilo, že se vše muselo „točit“ okolo ní a její rodiny a když měla některá z mladších členek skupiny s něčím problémem, tak byl Klárou velmi rychle „smeten ze stolu“. Toto smetení, ale nebylo způsobeno ignorancí problému, ale jeho velmi rychlého vyřešení a ten, kdo se ptal byl zesměšněn.

Můj výzkum probíhal necelé dva měsíce po tom, co se Klára vrátila zpátky do ČR. Zastávám názor, že skupina má pořád jakési „Klárino stigma“, které v sobě uchovává její vzpomínku navázanou na negativní emoce. Její osoba byla pro skupinu stěžejní, protože žila ve Vietnamu spolu s Marií nejdéle dobu a měly nejvíce zkušeností o které se rády dělily. To by vysvětlovalo, proč se obědů účastnily i přes ty silné negativní emoce.

Nejvíce se o době před výzkumem rozmluvila Michaela *„Na obědy občas zajdu. Ted' teda radši než dřív. Dřív tu byla Klára a všechno se točilo okolo ní a jejich starších dětí. Když jsem řešila něco at' s dětmi, tak se mi dostalo odpovědi jako ,ježiš, ty teda řešíš věci, nebo ,počkej až budou starší, to co ted' řešíš jsou hlouposti,. Ted' už je to lepší. Ale pořád tam jsou ty věci co mi vadí. Kdo co vlastní, kolik co stálo, kam se jezdí na dovolenou válet u baznu. Jsou neuvěřitelně materiální“*

Dalším vysvětlením může být kolize dvou identit. Aktérky často hovoří o „těch Češích“ nebo o „typických Češích“, když chtějí generalizovat nějaké negativní zkušenosti. Jde o časté propojování rasismu, šovinismu, alkoholismu, materialismu, závisti a agrese s českou náturou. A touto kolizí tedy myslím to, že ony samy sebe nevnímají jako „typické Češky“ a odmítají se s nimi ztotožňovat a zároveň se obávají toho, že budou z pohledu ostatních s nimi ztotožňovány.

3.2.5. Práce vs domácnost

Při prvním setkání jsem udělala jednu velkou chybu. Když se Michaela zeptala Emy, která se přistěhovala sice před rokem, ale za tu dobu se ještě neviděly, na to, jak si zvyká na život bez práce a ona s úsměvem odpověděla „*myslela jsem, že to bude horší*” mi unikla věta „*to já bych to už nezvládla*”. Neovládla jsem ton hlasu a vyznělo to tak, že je soudím. Chybu jsem se ihned pokusila napravit vysvětlením, že přeci nemám děti a také, že jsem student, který před stěhováním moc pracovních zkušeností nezískal a je tak moje situace jiná. Napětí se rychle uvolnilo a konverzace pak probíhala už v poklidu. Byť se za tuto chybu stydím jsem ráda, že se stala. Upozornila mě na křehkost tohoto tématu a že byť to tak na první pohled nepůsobí, neustále se s ní vyrovnávají.

„Když jsem Vaškovi řekla, že chceš se mnou dělat rozhovor o tom jak tu žiju, tak se smál a dělal si srandu, že jdu mluvit o tom, jak se celej den válím u bazénu a chodím na masáže a nehty. Ale podívej, mám toho tolik, že už celej měsíc jsem si na ty nehty nestihla dojít” Michaela

Většina z aktérek si postavila svou hodnotu na základě odvedené práce v zaměstnání a stěhováním musely tyto hodnoty přerovnat. K vyrovnání se s novou rolí pomohla většinou nějaká činnost, která jim umožnila od této nové role na chvílku upustit. Mezi tyto činnosti patří třeba dobrovolnictví nebo zaměstnání na částečný úvazek, zkrátka jde o něco, co jim dá pocit potřeby mimo rodinu samotnou.

Časem, jak nabírají zkušenosti se životem ve Vietnamu, si čím dál víc uvědomují složitost své role ženy v domácnosti. Cítí na sobě očekávání, že se o vše postarají a že budou oporou v těžších chvílích. Časem už dokáží vyzorovat u všech členů rodiny vzorce, které vedou k sebe-destruktivnímu chování a pracovat s nimi, vyrovnávat je. Nejedna z aktérek hovořila o manželovým vyhoření, které zasáhlo celou rodinu na několik měsíců.

3.2.6. Odjezd

Život ve Vietnamu je u všech aktérek vnímán jen jako dočasný. Často se stává, že smlouvu prodlužují a pevné datum odjezdu nemají, ale vždy hovoří o tom, že „*si to jednou odsedí a pak pojedou dom*”, jak to popsala Michaela. Toto přirovnání ke vězení není

znakem toho, že by tu byly nešťastné, ale jde o vyjádření toho, že si uvědomují svou částečnou stagnaci. Svou situaci chápou jako částečné vybočení z jejich životní dráhy nebo jako pauzu od reality a jsou si plně vědomy toho, že to jednou bude „stejně jako před odjezdem“ (Karolína)

Je možné, že se po odjezdu z Vietnamu přesunou do další země a pak jich vystřídají ještě několik než se vrátí do ČR, ale Česká republika u nich nikdy neztrácí formu cílové lokace. *„Až Markovi skončí kontrakt, tak nevím, co budeme dělat. Domů, do Čech, se nám asi ještě nechce, ale to se může změnit. Zatím přemýšlíme i nad jinou lokací, třeba Filipíny by mohly být fajn“* takhle svůj potenciální odjezd popsala Ema.

3.2.7. Život ve Vietnamu a reflexe domova

Během svého výzkumu jsem si všimla velké likvidity pojmu „domov“. Občas je termín upevněn k jedné lokaci a má hmatatelnou podobu a občas je zase chápán jako abstraktní pojem, který se stěhuje spolu s rodinou.

Iva popsala své chápání domova takto *„tak domov. Doma je tam, kde je doma. Všichni máme víc domovů. Já mám domov v Čechách, v Praze, u rodičů nebo jako tam, kde zrovna jsou. Tady bydlím taky doma. Doma jsem měla na Ukrajině, v Rusku. V Číně tak úplně ne.“* Tady jde krásně vidět, jak může být domov sice lokačně svázán s několika místy, ale pokud není spojen s pozitivními emocemi, tak nemá šanci, aby byl chápán, jako něco víc než jen ohraničený prostor pod jehož střechem spí. Iva nebyla v Číně spokojená a byť tam žila tři roky a narodila se jí v té době druhá dcera, Čínu nikdy nepovažovala za domov, ale za nepřátelské prostředí, které nepřijímala a které nepřijímalo ji.

Domov je přenositelným termínem a podmínkou pro jeho vznik jsou pozitivní emoce spjaté s místem. Domovem ale nemusí být jen drobný prostor na jedné adrese. Za domov může být považována celá země, nebo dokonce i kontinent.

Pojetí domova je velmi důležitým procesem v tvorbě identity. Než si aktérky ve Vietnamu „vytvořily“ domov, tak se zmiňovaly, že prožívaly velké množství úzkostí a i určitou formu dezorientace. Hlavní motivací pro vytvoření domova, byla jejich snaha o zlepšení kvality života u své rodiny a u sebe. Řešily to vytvářením co největšího množství pozitivních vzpomínek, které svazovaly nejen s bytem, domem, kde žily, ale i s Vietnamem jakou celou zemí.

3.3. Analýza sociometrie

K sociometrii jsem přistoupila, abych zjistila jak vypadají sociopreferenční vztahy ve skupině.

Sociometrické šetření jsem prováděla přes komunikační platformu Whatsapp. Toto dálkové šetření má výhodu v tom, že daná osoba nepodléhá tlaku, který by mohla vytvářet má přítomnost a tím zodpovědět co nejupřímněji. Nevýhodou je, že nemám jistotu, že je daná osoba sama a nepodléhá tak tlaku ze strany jiné nebo že jsou dokonce dva dotazovaní jedinci spolu a mohou tak odpovědi silně ovlivnit. Tuto nevýhodu mohu vyvážit správným načasováním začátku komunikace. Podle informací, které o dotyčných mám, jsem si vybrala středu večer.

Komunikaci jsem začala neformálně, zeptala jsem se na to jak se mají a pak jsem je se jich zeptala, jestli by souhlasily se zodpovězením sociometrických otázek. Vysvětlila jsem z jakého důvodu se budu dotazovat a když s informantky s testem souhlasily, tak jsem je požádala o ponechání si informací o testu pro sebe a o co nejupřímnější odpovědi. Teprve pak jsem odeslala otázky.

Informantky byly zakodovány následovně

1. Michaela
2. Anna
3. Marie
4. Ema
5. Iva
6. Karolína
7. Dita
8. Adéla

Dotazník obsahoval 3 otázky a informanky byly požádány, aby si vybraly jednoho či dva jedince se kterým by chtěly danou aktivitu provádět nejradši a s kým by ji nechtěly provádět vůbec. Šlo o zjištění moci, schopností a oblíbenosti.

Za kým by jsi šla s problémem.

Se kterou osobou by jsi chtěla jen na dovolenou.

Kdo by ti nejvíc chyběl, kdyby se odstěhoval

Skupina má podle aktérek samotných pomocný charakter a tak jsem si vybrala sociometrickou matici, která znázorňuje odpovědi na otázku Za kým by jsi šla s problémem, což je otázka zkoumající moc. Rozhodla jsem se tedy pro použití jen sociografické matice k zjištění toho, kdo by byl tzv. ideálním zástupcem skupiny a kdo byl odpadlíkem. Jejich výsledky pak chci porovnávat s generalizovanými výsledky, které jsem předložila výše.

Sociometrická matice

Za kým by jsi šla s problémem

	1	2	3	4	5	6	7	8
1		+		-				
2			+			-		
3		+			+	-		
4						-		+
5	+					-		
6	-		+					
7	-		+					
8	+				-			
	+2 -2	+2	+3		-2	+1	-4	+1

obrázek č. 1 Sociometrická matice

Sociometrická matice, která je výše, představuje odpovědi aktérek na otázky za kým by jsi šla s problémem (zaznačeno plusem) a za kým by jsi nešla vůbec (označeno mínusem). Kolmo je list těch, kterých hodnotily a horizontálně je vyznačeno to, jak hodnotily. Dole jsou výsledky

Z výsledků jde snadno vyčíst, že ve skupině je osobou, za kterou by si přišlo nejvíce akterek pro pomoc nebo-li nejvíce mocným člověkem číslo tři, Marie. Nejméně oblíbenou volbou bylo číslo sedm, Dita, a to hlavně z toho důvodu, že byla ve skupině nová a nikdo s ní ještě neměl navázaný hlubší vztahy.

Marie

Výsledky u kterých si Marie vedla dobře byly často doplněny zprávou „*To hlavně proto, že jí nezajímá firma H.*”

Odjezd do Vietnamu

Sice měl Mariin odjezd jiné podmínky, ale situace byla stejná. Marie se vidí jako člověk, který se rozhodl vzít si osud do vlastních rukou a změnit svůj život.

Interakce s „místními”

Přesto, že má vietnamského manžela a ten má velkou rodinu, tak nemá plynulou vietnamštinu a ani o její zlepšení moc nestojí. Většinu vztahů, které si utváří či udržuje jsou mezi Čechkami a dalšími expaty. Komunikaci s Vietnamci se nebrání, ale nevyhledává ji. Sama neví proč.

Interakce s lidmi v ČR

Se svou mamkou si telefonuje každý den a se zbytkem rodiny se snaží aspoň jednou za dva týdny. V Čechách má dvě přítelkyně se kterými si ale přes rok skoro nepíše pokud se něco nestane.

Aspoň jednou týdně čte české zprávy, zajímá se o českou politiku, kulturu a různé kauzy, které se v českých médiích probírají.

Vztah k české skupině v D2

Marie je jedinou osobou, kterou jsem neslyšela říct jediné negativum o této skupině. Jen jednou poznamenala, že ji moc nebaví, jak se témata hovoru stočila k malým dětem, ale to prý není nic, co by nezvládla.

Její účast na obědech byla téměř stoprocentní a na dalších událostech také nikdy nechyběla.

Práce/domácnost a identita

Říká, že to měla jiné než všichni ostatní. Ona se totiž sice stěhovala do Vietnamu, aby byla manželovi blíže, ale pořád byli v situaci „svobodné matky“, kdy se vídali jednou až dvakrát měsíčně kvůli jeho práci na Cat bá.

„Já jsem musela být doma, kdo by se jinak o holky postaral. Občas jsem něco sháněla, nakupovala a pak přeposílala, ale to ze začátku nebylo na moc času. Teď už mám víc práce jak holky odešly.“

Odjezd z Vietnamu

V roce 2019 jí maturovala mladší dcera, která si v době výzkumu rozmýšlela, jestli půjde na školu do Anglie nebo Kanady. V době výzkumu tak Marie přemýšlela nad návratem do Čech, protože cítila, že když už tu nemá dcery, tak ji v D2 nic nedrží. Nemá ovšem v plánu se do Vietnamu už nikdy nevrátit, jen si potřebuje dát delší pauzu od Asie.

Život ve Vietnamu: Reflexe domova

„doma je hlavně u mamky“ Marie to má také odlišné pokud jde o pojetí domova. Její „hlavní“ domov je pořád na Ostravsku, kde žije její maminka. Jinak referuje o ostatních místech bydliště čistě podle jakou mají formu. Jestli je to byt nebo dům.

Porovnání s obecnými výsledky

Byť byla Marie jednou z výjimek, kterou jsem v práci měla, tak se její výsledky víceméně shodují s obecnými výsledky celé skupiny a dalo by se tak ji doopravdy považovat za onu ideální zástupkyni. Když se to pojme komplexně, tak to dává absolutní smysl. Byla to ona, kdo začal pravidelné úterní obědy. Je tu nejdelší dobu, má nejvíce zkušeností a celá skupina se vlastně už deset let formuje okolo ní.

Dita

Získání negativních bodů bylo podle komentářů k odpovědím způsobeno tím, že ji ještě neznají

Odjezd do Vietnamu

Její odjezd do Vietnamu byl hodně podpořen manželskou krizí a věří, že jim změna prostředí pomůže.

Interakce s „místními“

V době mého výzkumu navazovala vztahy hlavně uvnitř české skupiny.

Interakce s lidmi v ČR

Snaží se udržovat kontakts rodinou jednou týdně. Sama nemá takovou potřebu, ale chce, aby byly její děti v kontaktu s prarodiči. S přáteli je v kontaktu párkrát do týdně, hlavně přes zprávy.

Vztah k české skupině v D2

Za skupinu je velmi vděčná. Říká, že jen díky ní se jí podařilo tak snadno zaplout do „vietnamského“ života.

Práce/domácnost a identita

Svou práci si přivezla s sebou. Má značku na šití oblečení pro děti a jejich maminky a tak tráví dny za šicím strojem nebo na trzích s látkami.

Odjezd z Vietnamu

Zatím ho plánuje na dobu kdy skončí jejímu manželovi smlouva, ale zmínila se, že by jí asi nevadilo ještě někam se podívat.

Život ve Vietnamu: Reflexe domova

Z Vietnamu je velmi nadšená. Bojí se trochu dopravy, protože jí už jednou na chodníku srazila motorka, ale snaží se být obezřetnější a chápavější. Během třetího měsíce života ve Vietnamu už považovala svůj byt za domov. Zároveň říkala, že se pořád cítí jako na dovolené.

Porovnání s obecnými výsledky

Ditiny výsledky se se od těch obecných trochu odlišují. Je to způsobeno hlavně tím, že je ve Vietnamu pořád nová. Sběr jejích dat by si zasloužil více času, než co jsem mohla ve svém výzkumu nabídnout.

4. Závěr

Ve své práci jsem se snažila vysvětlit problematiku identity u expatských manželek ve Vietnamu.

Při popisu teoretických a metodologických jsem se snažila postupovat komplexně a vše vztahovat přímo k mému výzkumu. Šlo o kombinovaný výzkum jehož kvalitativní část měla etnografický charakter a používala technik zúčastněného pozorování a narativního rozhovoru. Kvantitativní část v sobě obsahovala sociometrii.

Výsledky analýzy u zúčastněného pozorování a rozhovorů ukázaly, jak důležité pro ženu je, že to byla ona, kdo se sám rozhodl opustit své zaměstnání a stát se mobilní ženou v domácnosti. Aktérky, které si změnu své role upřímně přáli se s novou identitou sžily rychleji a hlavně v prvních měsících po migraci byly efektivnější.

Procesy identity se také začnou měnit s tím, jak se mění jejich transnacionální sítě. Transnacionální vztahy se sice do nějaké míry udržují, ale časem začnou samy slábnout nebo se postupně ukončí, protože aktérky už nemají kapacitu na udržování tolika vztahů.

Skupina Češek je pro tvorbu nové identity také velmi důležitá. Sdílení rad jak „přežít“ a také pochopení, porozumění situace ve které se nově příchozí nachází je velmi důležité pro rychlejší a kvalitnější adaptaci.

Procesy vzniku identit u akterek v mém výzkumu ukazují, že přestože se dobrovolně vzdaly kariéry, aby se staly ženami v domácnosti, tak potřebují i další činnosti než jen péči o rodinu, aby byly v daném místě spokojené.

První předpoklad u mého projektu byl ten, že se v této skupině utváří transnacionální identita, ta ovšem u mých akterek nevznikla. Sice tam probíhaly různé transnacionální aktivity, jako udržování vztahů s lidmi v ČR nebo slavení vietnamských, českých, ale i amerických nebo německých svátků, nošení různých tradičních krojů. U

aktérek jsem začala pozorovat vymezování se proti Vietnamcům i Čechům, proti většině expatů a i proti expatským manželkám. Ženy, které strávily v roli expatské manželky několik let, směřovaly svou aktivitu k utváření identity, která by neměla být závislá na místě nebo na národnosti. Jde o identitu, která by jim umožňovala potenciální přesun do jiné země a usnadnila obnovený proces začátku života na novém místě.

Je nutné poznamenat, že život v Asii je poznamenán jakýmsi „emočním vlněním“. Tím myslím to, že jsou týdny, měsíce, kdy je člověk plný energie a žádná situace ho nevyvede z míry. S lehkostí překonává všechny překážky a náladu mu nezkaží ani když do něj někdo narazí na motorce. Tato doba je střídána obdobím úplně opačného rázu. Člověk je unavený, vyčerpaný, vadí mu onen všude přítomný hluk a jakákoliv drobnost ho vyvede z míry. Není výjimkou, že v této době může jedinec agresivně vyjet na číšníka, který mu přinesl špatné jídlo nebo propadnout zoufalství třeba při platbě v obchodě. Jsem si vědoma, že mé výsledky mohly být narušeny touto „vlnou“ a snažila jsem se tomuto zkreslení předejít, ale nemohu potvrdit, že se mi to podařilo.

Můj výzkum byl příliš krátký na to, abych do něj toto vlnění mohla zahrnout a mé výsledky se tak dají vztáhnout jen na danou skupinu lidí v daném období. Pro další výzkum by určitě bylo zajímavé rozšířit délku minimálně na jeden rok a sledovat jak toto vlnění identitu ovlivňuje.

Bibliografie

BÜCHEL, J. (2018). "We live a life in periods" - Perceptions of mobility and becoming an expat spouse. *Migration Letters*, 15(1), 45-54. <https://doi.org/10.33182/ml.v15i1.341>

CANGIA, Flavia. (2017). (Im)Mobility and the emotional lives of expat spouses. *Emotion, Space and Society*. 25. 22-28. 10.1016/j.emospa.2017.10.001.

GIDDENS, Anthony. *Sociologie*. Přeložil Tereza JIROUTOVÁ KYNČLOVÁ. Praha: Argo, 2013. ISBN 728-80-257-0807-1.

GUSTAFSON, PER. (2001). Meanings of place: Everyday experience and theoretical conceptualizations. *Journal of Environmental Psychology*. 21. 5-16. 10.1006/jevp.2000.0185.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-485-4.

MICHÁLEK, Pavel. *Využití dynamické sociometrie při integraci České republiky do Evropské Unie*. Praha, 2006. Diplomová práce. Česká zemědělská univerzita v Praze. Provozně ekonomická fakulta.

PETRUSEK, M. 1969a. *Sociometrie. Teorie, metoda, techniky*. Praha: Svoboda.

RALPH, D., L. Staeheli. 2011. „Home and Migration: Mobilities, Belongings and Identities“ *Geography Compass* 5 (7): 517–530.

SZALÓ, Csaba, 2007. *Transnacionální migrace*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. ISBN 978-80-7325-136-9.

elektronické zdroje

Merriam-webster slovník [online]. [cit. 10.7.2020]. Dostupné z: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/expatriate?src=search-dict-hed>

Slovník cizích slov [online]. [cit. 10.7.2020]. Dostupné z: https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/hledat?cizi_slovo=expatriant&typ_hledani=prefix

Velvyslanectví České republiky v Hanoji, [online]. ©2008 [cit. 20.7.2020]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/hanoi/cz/vzajemne_vztahy/index_2.html

Seznam obrázků

Obr. č.1. Sociometrická matice

43